

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

VADEMECUM PRODUKTU REGIONALNEGO

Poradnik dla doradców

Czerwiec 2010 r.

Autor: Klaudia Kieljan

Spis zawartości:

I. Identyfikacja regionalnych i tradycyjnych oraz innych produktów wysokiej jakości

1. Europejski system ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów regionalnych i tradycyjnych
2. Europejski system Rolnictwa Ekologicznego
3. Oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych
4. Krajowa Lista Produktów Tradycyjnych
5. Krajowy system „Jakość Tradycja”
6. Krajowy system Produkcja Integrowana
7. Program „Poznaj Dobrą Żywność”

II. Zdrowe, bezpieczne i autentyczne produkty o tradycyjnym charakterze

1. Derogacje a bezpieczna żywność
2. Jakość po kontrolą

III. Uwarunkowania prawne sprzedaży produktów regionalnych i tradycyjnych

1. Działalność marginalna, lokalna i ograniczona
2. Sprzedaż bezpośrednia produktów pochodzenia zwierzęcego
3. Sprzedaż bezpośrednia produktów innych niż zwierzęce

IV. Wsparcie dla producentów uczestniczących w systemach jakości żywności

1. Wsparcie finansowe
2. Wsparcie instytucjonalne

V. Partnerstwo czyli współpracować aby odnieść sukces

1. Funkcjonowanie i wsparcie grup producentów rolnych
2. Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarne

I. Identyfikacja regionalnych i tradycyjnych oraz innych produktów wysokiej jakości

W krajach Unii Europejskiej prowadzona jest polityka jakości i wyróżniania produktów żywnościowych. Jednym z podstawowych sposobów realizacji tej polityki jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, jak też charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji.

1. Europejski system ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów regionalnych i tradycyjnych

System opiera się na niżej wymienionych rozporządzeniach regulujących zasady rejestracji i ochrony produktów regionalnych i tradycyjnych:

§ *Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 roku o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz.68), znowelizowana dnia 24 października 2008 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 216, poz. 1368).*

§ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych.*

§ *Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1898/2006 z dnia 14 grudnia 2006 r. określające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 510/2006 w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych.*

§ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.*

§ *Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1216/2007 z dnia 18 października 2007 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady (WE) nr 509/2006 w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.*

Co to jest Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP) i Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) i Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS)?

Oznaczenia ChNP i ChOG mogą uzyskać produkty wyróżniające się wśród innych szczególną jakością, związkiem z miejscem ich pochodzenia oraz specyficznymi tradycyjnymi metodami produkcji.

Chroniona Nazwa Pochodzenia (ang. – Protected Designation of Origin – PDO) oznacza nazwę regionu, konkretnego miejsca lub też w wyjątkowych przypadkach kraju, używaną do oznaczania produktu rolnego lub środka spożywczego pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju.

Oznaczenie można przyznać produktowi, którego cały proces technologiczny, czyli produkcja, przetwarzanie i przygotowywanie odbywa się na tym określonym obszarze geograficznym oraz którego jakość lub też jego cechy

charakterystyczne są głównie lub wyłącznie związane z tym szczególnym otoczeniem geograficznym i właściwymi dla niego czynnikami naturalnymi oraz ludzkimi.

Zatem wszystkie surowce produktu pochodzą z określonego obszaru i wszystkie fazy wytwarzania mają miejsce na tym obszarze. Wysoka jakość produktu związana jest z cechami obszaru, na którym jest wytwarzany. W szczególnych przypadkach surowce do wyrobu produktu mogą pochodzić z obszaru bardziej rozległego, pod warunkiem, że jest on ściśle zdefiniowany oraz są szczególne warunki produkcji surowców, a także system kontroli gwarantujący spełnienie powyższych wymagań.

Przykład produktu wpisanego do rejestru chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych - „Bryndza Podhalańska”(ChNP) – czynniki ludzkie i warunki naturalne.

Na jakość ostatecznego produktu ma wpływ wykorzystywanie mleka owczego pochodzącego tylko i wyłącznie od tradycyjnej podhalańskiej „Polskiej Owcy Górskiej” oraz ewentualnie dodawane jest mleko krowie pochodzące od krów rodzimej rasy „Polskiej Krowy Czerwonej”. Istotny wpływ ma również bardzo bogata oraz zróżnicowana roślinność występująca na tym terenie. Jest tam wiele gatunków endemicznych występujących tylko na Podhalu, które stanowią runo łąk, pastwisk i hal. Wyjątkowa roślinność wpływa na jakość mleka, które jest wykorzystywane do produkcji. Połączenie jakości surowca oraz wiedzy i doświadczenia producentów pozwalają uzyskać „Bryndzy Podhalańskiej” specyficzny, niepowtarzalny smak.¹

Chronione Oznaczenie Geograficzne (ang. – Protected Geographical Indications – PGI)

oznacza nazwę regionu, konkretnego miejsca lub też w wyjątkowych przypadkach kraju, używaną do oznaczania produktu rolnego lub środka spożywczego, pochodzącego z tego regionu, miejsca lub kraju.

Oznaczenie można przyznać produktowi, którego przynajmniej jeden z etapów procesu produkcyjnego ma miejsce na określonym obszarze geograficznym oraz którego jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu. Jakość produktu może wynikać z naturalnych lub ludzkich czynników, takich jak: klimat, szata roślinna, specyficzna gleba czy ukształtowanie powierzchni lub też niezmienna i tradycyjna metoda lokalna.

Przykład produktu wpisanego do rejestru chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych - „Rogal Świętomarciński” (ChOG) – renoma i czynniki ludzkie.

„Rogal świętomarciński” wywodzi się z tradycji wypieku i spożywania na dzień Św. Marcina (11 listopada) rogali z charakterystycznym nadzieniem. Zwyczaj ten pochodzi z Poznania i okolic. Renoma „Rogala świętomarcińskiego” wypracowana została przez cukierników i piekarzy z Poznania, stolicy Wielkopolski i okolic. Od 150 lat na dzień Św. Marcina piekarze oferowali mieszkańcom miasta ten wyrób. Tradycja rozprzestrzeniła się na bliskie powiaty województwa wielkopolskiego. O renomie tego produktu świadczy ilość legend i podań dotyczących początków wypieków „Rogala świętomarcińskiego”... tradycyjne pieczywo o unikalnej recepturze, wypiekane jedynie w Poznaniu z okazji Św. Marcina ...”

Te informacje pokazują renomę tego specyficznego produktu i jego związek z Poznaniem i całym regionem.²

¹ Na podstawie streszczenia wniosku o rejestrację Bryndzy Podhalańskiej jako Chronionej Nazwy Pochodzenia.

² Na podstawie streszczenia wniosku o rejestrację Rogala Świętomarcińskiego jako Chronionego Oznaczenia Geograficznego.

Czym się różni ChNP od ChOG?

- Siła związku danego produktu z miejscem jego pochodzenia.

W przypadku ChNP związek produktu z obszarem jest ściślejszy, gdyż wszystkie fazy produkcji odbywają się na danym zwięźle określonym obszarze geograficznym. W przypadku ChOG co najmniej jeden etap produkcji musi odbywać się na tym określonym obszarze.

- ChOG można rejestrować na podstawie renomy wyrobu.
- W obu przypadkach jakość produktu wiąże się z obszarem jego wytwarzania.

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (ang. – Traditional Speciality Guaranteed – TSG)

oznacza tradycyjny produkt rolny lub środek spożywczy uznany przez Wspólnotę ze względu na jego specyficzny charakter.

„**Specyficzny charakter**” oznacza cechę lub zespół cech, które w sposób wyraźny odróżniają produkt rolny lub środek spożywczy od podobnych im produktów lub środków spożywczych należących do tej samej kategorii. **Nazwa** produktu z GTS musi być sama w sobie specyficzna lub wyrażać specyficzny charakter produktu rolnego lub środka spożywczego.

Oznaczenie można przyznać produktowi, który posiada **tradycyjny charakter**, czyli:

- jest w obiegu od co najmniej 25 lat
- produkcja odbywa się przy użyciu tradycyjnych surowców lub
- charakteryzuje się tradycyjnym składem
- sposób produkcji, przetwórstwo, przygotowanie do sprzedaży odzwierciedla tradycję w metodzie wytwarzania.

Nie jest dopuszczalna rejestracja produktów rolnych lub środków spożywczych, których specyficzny charakter związany jest z ich miejscem pochodzenia lub pochodzeniem geograficznym. Dlatego producenci spoza Wspólnoty mają także prawo używania zarejestrowanej przez kraj członkowski nazwy i znaku GTS, jeśli stosują się do wymogów specyfikacji produktu i poddają procedurom kontrolnym, przeprowadzonym przez upoważnione jednostki certyfikujące. Do rejestracji GTS mogą również zgłaszać własne produkty kraje spoza UE.

Przykład produktu wpisanego do rejestru gwarantowanych tradycyjnych specjalności - „Dwójniak” (ChOG) – specyficzna nazwa i charakter.

Produkt posiada nazwę samą w sobie specyficzną, ponieważ termin dwójniak jest słowotworem używanym wyłącznie do określenia konkretnego typu miodu pitnego. Nazwa Dwójniak wyraża specyficzny charakter produktu, ponieważ nazwa wywodzi się od liczebnika „2” („dwa”) i odnosi się bezpośrednio do historycznie ustalonego składu i sposobu produkcji dwójniaka — ustalonych proporcji wody i miodu w brzezce miodowej, które wynoszą 1 część miodu oraz 1 część wody.³

Gwarantowana Tradycyjna Specjalność może być zarejestrowana z zastrzeżeniem nazwy dla produktu rolnego lub środka spożywczego zgodnego z opublikowaną specyfikacją produktu lub bez zastrzeżenia nazwy.

³ Na podstawie streszczenia wniosku o rejestrację Dwójniaka jako Gwarantowanej Tradycyjnej Specjalności.

Jeżeli produkt z oznaczeniem GTS jest zarejestrowany „**bez zastrzeżenia nazwy**” oznacza to, że nazwa może być nadal używana przez dotychczasowych producentów danego produktu niezależnie od sposobów jego wytwarzania, nawet nie odpowiadających zarejestrowanej specyfikacji produktu. Jednak nie ma wówczas możliwości umieszczania na nich oznaczenia „gwarantowana tradycyjna specjalność”, skrótu „GTS” lub odpowiadającego mu symbolu wspólnotowego. Ten znak jest zastrzeżony tylko dla producentów, którzy produkują zgodnie ze specyfikacją opisaną we wniosku o rejestrację GTS.

*Przykład produktu zarejestrowanego bez zastrzeżenia nazwy - Olej rydzowy (GTS), który może być wytwarzany na całym świecie, ale oznaczenie GTS może być umieszczane tylko na tych produktach, które są wytwarzane zgodnie ze specyfikacją opisaną we wniosku rejestracyjnym. Również *Mozarella*, której nazwa jest zbyt powszechna, aby ją zastrzec.*

Jeżeli produkt z oznaczeniem GTS jest zarejestrowany „**z zastrzeżeniem nazwy**” oznacza to, że nazwa tego produktu, nawet jeśli nie towarzyszy jej oznaczenie „gwarantowana tradycyjna specjalność”, skrót „GTS” lub odpowiadający mu symbol wspólnotowy, nie może być wykorzystywana przy etykietowaniu podobnych produktów rolnych lub środków spożywczych nie odpowiadających zarejestrowanej specyfikacji produktu. Zatem producenci wytwarzający dany produkt niezgodnie ze specyfikacją nie mogą używać ani znaku ani nazwy produktu. Dlatego wniosek z zastrzeżeniem nazwy może być składany tylko dla produktów o nazwie oryginalnej, która nie jest już w powszechnym użyciu i nie przynosi dochodów w innych miejscach w świecie.

Przykład produktu zarejestrowanego z zastrzeżeniem nazwy – „Pierekaczewnik” (GTS). Oznacza to, że zarówno w Polsce, Europie lub na świecie podobny produkt, ale wytwarzany niezgodnie ze specyfikacją opisaną we wniosku rejestracyjnym, nie może nosić ani nazwy Pierekaczewnik ani też używać znaku europejskiego.

Mechanizm uczestnictwa w europejskim programie ChNP, ChOG i GTS

Do złożenia wniosku o rejestrację **ChNP i GOG** uprawniona jest **wyłącznie grupa**. Osoba fizyczna lub prawna może być traktowana jako grupa, o ile zostanie wykazane, że osoba ta jest jedynym producentem na danym obszarze geograficznym mającym zamiar złożyć wniosek oraz wyznaczony obszar geograficzny posiada charakterystykę odróżniającą go w zauważalny sposób od obszarów sąsiednich, lub charakterystyka danego produktu odróżnia go od produktów wytwarzanych w obszarach sąsiednich.

Do złożenia wniosku o rejestrację **GTS** uprawniona jest **wyłącznie grupa**.

„**Grupa**” dla potrzeb tych systemów, oznacza, niezależnie od jej formy prawnej i składu, każdą organizację producentów lub przetwórców tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego. Grupa może złożyć wniosek o rejestrację wyłącznie w odniesieniu do produkowanych lub otrzymywanych przez nią produktów rolnych lub środków spożywczych.

W przypadku rejestracji nazwy z obszaru transgenicznego kilka grup z różnych krajów może złożyć wspólny wniosek. (Przykład: *Miód z Sejneńszczyzny/Łódzieszczyzny (ChNP)– Polska-Litwa*).

Grupa nie tylko składa wnioski o rejestrację ale głównie ustala zasady obowiązujące wszystkich członków grupy, określa specyfikację produktu, zatwierdza jego nazwę i uzgadnia reguły kontroli wraz z wybraniem jednostki certyfikującej. Uczestnictwo i praca w grupie umożliwia wszystkim jej członkom uczestniczenie w zyskach zgodnie z rolą jaką odgrywa w procesie wytwarzania produktu.

Każdy producent, który spełni wymogi specyfikacji i uzyska wymagane certyfikaty, ma prawo do używania nazwy i logo zarejestrowanego produktu, również nie będąc członkiem grupy. Jednakże to właśnie uczestnictwo w grupie i wzajemna współpraca daje większe możliwości i korzyści doprowadzając do sukcesu.

Specyfikacja produktu

Korzystanie z **(ChNP)** lub **(ChOG)** jest dozwolone jedynie w przypadku gdy produkt rolny lub środek spożywczy są zgodne ze specyfikacją produktu.

Specyfikacja produktu zawiera **co najmniej** następujące elementy:

- a) nazwę produktu zawierającą nazwę pochodzenia lub oznaczenie geograficzne;
- b) opis produktu zawierający skład surowcowy i właściwości fizyczne, chemiczne, mikrobiologiczne lub organoleptyczne produktu albo środka spożywczego;
- c) określenie obszaru geograficznego;
- d) dowód, że dany produkt rolny lub środek spożywczy pochodzą z określonego obszaru geograficznego;
- e) opis metody otrzymywania produktu oraz informacje dotyczące pakowania jeżeli pakowanie jest konieczne do zachowania jakości;
- f) szczegółowe informacje potwierdzające:
 - związek między jakością i cechami charakterystycznymi produktu a środowiskiem geograficznym,
 - związek między określoną jakością, renomą lub inną cechą charakterystyczną produktu a pochodzeniem geograficznym,
- g) nazwy i adresy organów lub jednostek przeprowadzających kontrolę zgodności z wymogami specyfikacji produktu oraz ich szczegółowe zadania;
- h) szczególne zasady etykietowania danego produktu.

Aby produkt rolny lub środek spożywczy mógł zostać uznany za gwarantowaną tradycyjną specjalność **(GTS)**, musi być zgodny ze specyfikacją produktu.

Specyfikacja produktu zawiera następujące informacje:

- a) nazwę w jednym lub w kilku językach, ze wskazaniem, czy grupa składa wnioski o rejestrację z zastrzeżeniem lub bez zastrzeżenia nazwy;
- b) opis produktu obejmujący jego główne właściwości fizyczne, chemiczne, mikrobiologiczne lub organoleptyczne;
- c) opis metody produkcji, którą producenci zobowiązani są stosować, w odpowiednich przypadkach łącznie z właściwościami i cechami użytych surowców lub składników i metody ich otrzymywania;
- d) najważniejsze elementy określające specyficzny charakter produktu;

e) najważniejsze elementy świadczące o tradycyjnym charakterze produktu, który musi produkowany przy użyciu tradycyjnych surowców lub musi charakteryzować się tradycyjnym składem lub sposobem produkcji lub przetwarzania odzwierciedlającym tradycyjny rodzaj produkcji lub przetwarzania;

f) minimalne wymogi oraz procedury kontroli specyficznego charakteru.

Procedura rejestracji produktu w systemach jest dwuetapowa. W pierwszym etapie następuje rejestracja na poziomie krajowym, a w etapie drugim – na poziomie wspólnotowym.

I etap: Złożenie przez grupę wniosku o rejestrację produktu do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Jeżeli wniosek spełnia wymogi formalne, jego skrócona specyfikacja jest publikowana w Internecie, na stronie MRiRW oraz dzienniku urzędowym ministra. Przez 30 dni od publikacji osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej może złożyć zastrzeżenie do wniosku o rejestrację. Złożony wniosek oraz ewentualne wniesione zastrzeżenia przekazywane są Radzie do Spraw Tradycyjnych i Regionalnych Nazw Produktów Rolnych i Środków Spożywczych, która jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi i ma za zadanie wydanie opinii dotyczących wniosków i zastrzeżeń o spełnianiu wymagań określonych w rozporządzeniach 509/2006 lub 510/2006. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi zawsze może wystąpić do wnioskodawcy o uzupełnienie lub wyjaśnienie informacji zawartych we wniosku. W przypadku gdy wniosek jest niezasadny, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydaje decyzję o odmowie przekazania wniosku o rejestrację do Komisji Europejskiej i umarza postępowanie. Jeżeli wniosek i zastrzeżenie są zasadne, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wzywa wnioskodawcę oraz wnoszącego zastrzeżenie do złożenia w wyznaczonym terminie uzgodnionego wniosku o rejestrację. Wniosek przekazywany jest ponownie Radzie i jeśli spełnia wszystkie stawiane mu wymagania, a zastrzeżenia zostały uwzględnione lub uznane za niezasadne, przekazywany jest niezwłocznie do Komisji Europejskiej.

II etap: Po przesłaniu wniosku do Komisji Europejskiej produkt podlega **tymczasowej ochronie krajowej**. Przesłany do Komisji wniosek jest gruntownie analizowany i oceniany. Komisja ma prawo zwrócić się do władz państwa członkowskiego z prośbą o uzupełnienie lub doprecyzowanie informacji w nim zawartych. Po przeprowadzeniu oceny, podejmowana jest decyzja o kontynuowaniu procesu rejestracji lub o odrzuceniu wniosku. Gdy rejestracja jest kontynuowana, streszczenie specyfikacji publikowane jest w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Publikacja ta rozpoczyna procedurę uzgadniania wniosku na poziomie całej Unii Europejskiej. W ciągu następnych 6 miesięcy producenci z innych państw członkowskich mogą zgłosić zastrzeżenia co do rejestracji. W przypadku złożenia zastrzeżenia państwo, z którego pochodzi wniosek, i to, które złożyło zastrzeżenie, są zobowiązane do znalezienia satysfakcjonującego rozwiązania i sporządzenia wspólnego wniosku. Jeśli w ciągu trzech miesięcy wspólna propozycja nie zostanie wypracowana i przedłożona Komisji Europejskiej, to decyzja co do rejestracji jest podejmowana arbitralnie przez Komisję Europejską. Po ostatecznym rozstrzygnięciu wszystkich sporów nazwa produktu jest rejestrowana i umieszczana w rejestrze Chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych lub też w rejestrze gwarantowanych tradycyjnych specjalności.

Opłata za dokonanie oceny wniosku o rejestrację nazwy pochodzenia, oznaczenia geograficznego, gwarantowanej tradycyjnej specjalności; zastrzeżenia do wniosku; zmiany specyfikacji; sprzeciwu do wniosku – wynosi 300 zł za każdą z wymienionych czynności.

Znaki ChNP i ChOG są najczęściej rejestrowane dla produktu wytwarzanego na obszarze znajdującym się na terenie jednego kraju. Możliwe jest jednak także zgłoszenie do rejestracji produktu pochodzącego z obszaru transgranicznego.

Nie mogą być rejestrowane nazwy (do tego odwoływali się Słowacy, wnosząc zastrzeżenie do rejestracji oscypka), które stały się nazwami rodzajowymi, tzn. takimi, które mimo iż są związane z miejscem lub regionem, w którym produkt lub środek spożywczy był pierwotnie produkowany lub wprowadzany na rynek – stały się z czasem powszechną nazwą produktu rolnego lub środka spożywczego.

Grupy produktów mogące aplikować do uczestnictwa systemach ChNP, ChOG i GTS

Produkty, które mogą być wpisane do rejestru ChNP i ChOG:

1. Produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi wymienione w załączniku I do Traktatu ustanawiającego UE;
2. Środki spożywcze, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia nr 510/2006;
3. Produkty rolne, o których mowa w załączniku II do rozporządzenia nr 510/2006.

Produkty, które mogą być wpisane do rejestru GTS:

1. Produkty przeznaczone do spożycia przez ludzi wymienione w załączniku I do Traktatu WE;
2. Środki spożywcze, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 509/2006.

Produkty rolne wymienione w załączniku I do Traktatu ustanawiającego UE zdefiniowane są jako płody ziemi, produkty pochodzące z hodowli i rybołówstwa, jak również produkty pierwszego przetworzenia, które pozostają w bezpośrednim związku z tymi produktami.

Załączniki do rozporządzeń 509/2006 i 510/2006 uzupełniają tę listę dodatkowo w przypadku ChNP i ChOG o środki spożywcze:

- Piwo,
- napoje z ekstraktów roślinnych,
- chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze i inne wyroby piekarnicze,
- naturalne żele i żywice,
- musztarda,
- makarony.

oraz o produkty rolne:

- Siano,
- olejki eteryczne,
- korek,
- koszenila (surowiec pochodzenia zwierzęcego),
- kwiaty i rośliny ozdobne,
- wełna,
- wiklina,
- len międlony.

W przypadku GTS dodatkowe środki spożywcze, które można rejestrować to:

- Piwo,
- czekolada i inne preparaty spożywcze zawierające kakao,
- wyroby cukiernicze, chleb, ciasta, ciastka, herbatniki i inne wyroby piekarnicze,
- makaron gotowany lub nie, nadziewany lub nie,
- dania przygotowane,
- gotowe sosy zawierające przyprawy,
- zupy lub buliony,
- napoje z ekstraktów roślinnych,
- lody (na mleku) oraz lody (na wodzie).

Czyli gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami mogą też być nie tylko produkty, ale także **potrawy**.

Produkty zarejestrowane w UE jako ChNP, ChOG lub GTS podlegają ochronie na terenie całej UE. Produkty ubiegające się o oznaczenia, których wnioski zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE lub oczekujące na publikację podlegają ochronie na terytorium danego kraju wnioskującego.

Tymczasowa ochrona krajowa

Tymczasowej ochronie krajowej podlegają nazwy produktów rolnych i środków spożywczych, których wnioski oczekują w Komisji Europejskiej na rejestrację w unijnych rejestrach. Listę produktów rolnych i środków spożywczych podlegających tymczasowej ochronie krajowej prowadzi Minister Rolnictwa umieszczając ją na stronie www.minrol.gov.pl. Ochrona wygasa z dniem dokonania wpisu nazwy produktu rolnego i środka spożywczego do rejestru chronionych nazw pochodzenia oraz chronionych oznaczeń geograficznych. Wówczas nazwę skreśla się z listy tymczasowej ochrony krajowej.

Prawo do używania w obrocie nazwy wpisanej na listę ma podmiot wytwarzający zgodnie z wymaganiami zawartymi w specyfikacji produkt rolny lub środek spożywczy, którego nazwa pochodzenia lub oznaczenie geograficzne została wpisana na listę ochrony tymczasowej, ma. Natomiast nazwy wpisane na listę tymczasowej ochrony, nie mogą być używane w obrocie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli produkty rolne lub środki spożywcze, których one dotyczą, nie spełniają warunków będących podstawą wpisu nazwy na tę listę:

- nawet wtedy, gdy takie użycie nie ma na celu wskazywania pochodzenia geograficznego oraz wtedy, gdy rzeczywiste miejsce wytworzenia jest wskazane;
- nawet przy użyciu wyrażen „w stylu”, „rodzaju”, „przy użyciu metody”, „tak jak produkowane w”, „imitacja” lub „podobne”;
- w oryginalnym brzmieniu albo w tłumaczeniu;
- z innym mylącym lub fałszywym odniesieniem do miejsca pochodzenia, właściwości lub podstawowych cech produktu na opakowaniu wewnętrznym lub zewnętrznym, w materiale reklamowym lub dokumentach odnoszących się do danego produktu;
- w zakresie innych praktyk mogących wprowadzić w błąd co do prawdziwego pochodzenia produktu.

Bezprawne korzystanie z chronionych i tymczasowo chronionych nazw i oznaczeń oraz symboli systemów jakości żywności podlega przepisom karnym.

Więcej informacji na temat warunków niezbędnych do zgłoszenia produktu do rejestracji w UE, procedury i formularze oraz wykaz produktów zarejestrowanych jak również czekających na rejestrację na poziomie UE można znaleźć na stronie MRiRW: www.minrol.gov.pl w menu „Jakość żywności”, zakładce „Produkty Regionalne i Tradycyjne”.

źródło: podstawy prawne, „Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we Wspólnej Polityce Rolnej” – Winawer Z., Wujec H., www.minrol.gov.pl

2. Europejski system Rolnictwa Ekologicznego

logo obowiązuje do 1 lipca 2010 r.

Rolnictwo ekologiczne (ang. - Organic Farming) jest systemem rolniczym, który dostarcza świeżą, pełną smaku, autentyczną żywność produkowaną przy poszanowaniu naturalnych cykli życiowych.

logo obowiązuje od 1 lipca 2010 r.

Klasyczne praktyki rolnictwa ekologicznego:

- Wieloletni płodozmian, jako warunek wydajnego wykorzystywania zasobów lokalnych
- Radykalne ograniczenie chemicznych środków ochrony roślin i nawozów syntetycznych, antybiotyków dla zwierząt, dodatków do żywności i substancji pomagających w przetwarzaniu oraz innych sztucznych środków produkcji
- Całkowity zakaz stosowania organizmów zmodyfikowanych genetycznie
- Gospodarowanie w oparciu o zasoby własne, na przykład obornik i pasze wytwarzane w gospodarstwie
- Dobór odmian roślin oraz ras zwierząt odpornych na choroby i dobrze zaadaptowanych do lokalnych warunków
- Utrzymanie zwierząt w systemie wolnostanowiskowym, dostęp do wybiegów oraz żywienie paszami z rolnictwa ekologicznego
- Stosowanie praktyk hodowlanych odpowiednich dla poszczególnych ras zwierząt.

Najważniejsze regulacje prawne

§ Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. 09. Nr 116, poz. 975).

§ Rozporządzenie Rady nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych.

§ Rozporządzenie Rady (WE) nr 967/2008 z dnia 29 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych.

§ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli.

Rozporządzenie Rady **nr 834/2007** ustala ramy prawne dla wszystkich szczebli produkcji, dystrybucji, kontroli i znakowania produktów ekologicznych, które mogą być sprzedawane i znajdować się w obrocie handlowym w UE. Określa ono ciągły rozwój produkcji ekologicznej dzięki ustanowieniu jasno zdefiniowanych celów i zasad. Ogólne wytyczne w zakresie produkcji, kontroli i znakowania zostały ustalone przez rozporządzenie Rady i dlatego też mogą zostać zmienione jedynie przez Europejską Radę Ministrów Rolnictwa. Jednocześnie uchylone zostało poprzednie rozporządzenie (EWG) nr 2092/91.

Rozporządzenie Komisji **nr 889/2008** zawiera liczne załączniki. Wśród nich można znaleźć następujące dokumenty:

- Produkty dozwolone w rolnictwie ekologicznym, jak nawozy, środki poprawiające właściwości gleby i pestycydy
- Minimalne wymagania w zakresie powierzchni pomieszczeń i przestrzeni wybiegowych, w tym pastwisk dla bydła hodowanego ekologicznie, w zależności od gatunków zwierząt i etapu rozwoju.
- Nie ekologiczne materiały paszowe, dodatki paszowe i substancje pomocnicze w przetwórstwie, stosowane do produkcji pasz złożonych oraz mieszanek pierwotnych dozwolonych w hodowli ekologicznej.
- Nie ekologiczne składniki, dodatki i substancje pomocnicze w przetwórstwie, dozwolone w produkcji żywności ekologicznej (w tym produkcji drożdży).
- Wymagania dotyczące logo wspólnotowego

Logo

Europejskie logo „Rolnictwo ekologiczne” gwarantuje, że:

- przynajmniej 95% składników pochodzenia rolnego tego produktu zostało wyprodukowane metodami ekologicznymi,
- produkt spełnia wymogi oficjalnego systemu certyfikacji,
- produkt pochodzi prosto od producenta lub został dostarczony w zapieczętowanym opakowaniu,
- produkt jest opatrzony nazwą producenta, przetwórcy lub konfeksjonera oraz nazwą i/lub kodem jednostki certyfikującej.

Znak „rolnictwo ekologiczne” z jednej strony pozwala producentom chronić własne interesy, a także obliguje ich do wytwarzania produktów wysokiej jakości, z drugiej zaś pozwala konsumentom świadomie dokonywać wyborów i mieć gwarancję, że kupują oryginalne produkty ekologiczne, których jakości i pochodzenia zawsze mogą być pewni. Znak umieszczony na produkcie oznacza zgodność tego wyrobu z rozporządzeniem UE w sprawie rolnictwa ekologicznego.

Nowe logo ekologiczne jest drugim symbolem stosowanym do oznaczania produktów ekologicznych w UE. Pierwszy symbol został wprowadzony pod koniec lat 90. i był stosowany na zasadach dobrowolności. Symbol ten zostanie wycofany z dniem 1 lipca 2010 r., chociaż po tej dacie nadal może pojawiać się na niektórych towarach, ze względu na długotrwały proces ich przechodzenia przez kanał dystrybucji.

Oznakowanie

Obecnie znakowanie produktów ekologicznym logo UE jest opcjonalne dla producentów żywności ekologicznej. Od 1 lipca 2010 roku obowiązywać będzie nowe ekologiczne logo UE „EUROLIŚĆ”, które będzie umieszczane obowiązkowo na wszystkich paczkowanych produktach ekologicznych wyprodukowanych w jednym z państw członkowskich i spełniających obowiązujące normy wspólnotowe. Jednak stosowanie logo produktów ekologicznych na towarach importowanych z krajów trzecich jest opcjonalne.

Na wszystkich produktach znakowanych jako ekologiczne muszą, z mocy prawa, znajdować się nazwa ostatniego podmiotu przygotowującego produkt do obrotu, tzn. rolnika, przetwórcy lub sprzedawcy nazwa i/lub numer identyfikacyjny jednostki. W każdym przypadku zastosowania logo UE należy informować konsumentów o miejscu wytworzenia nieprzetworzonych produktów rolnych będących składnikami danego produktu określając jako:

- „rolnictwo UE”, gdy surowiec rolniczy wyprodukowano w UE,
- „rolnictwo spoza UE”, gdy surowiec rolniczy wyprodukowano w krajach trzecich,
- „rolnictwo UE/spoza UE”, gdy część surowców wyprodukowano we Wspólnocie, a część w kraju trzecim.

Składniki ekologiczne w żywności nie ekologicznej mogą być określone jako ekologiczne w wykazie składników, jeżeli żywność ta została wyprodukowana zgodnie z prawodawstwem dotyczącym ekologicznej produkcji żywności. W celu zagwarantowania większej przejrzystości należy podać kod identyfikujący organ nadzorczy. Stosowanie organizmów modyfikowanych genetycznie (GMO) i produktów wytwarzanych z GMO jest w dalszym ciągu zabronione w produkcji ekologicznej. Produkty zawierające GMO mogą być oznakowane jako ekologiczne wyłącznie wówczas, gdy składniki zawierające GMO znalazły się w tych produktach nieumyślnie, a zawartość GMO w składniku jest niższa niż 0,9%.

Rolnicy ekologiczni, przetwórcy i importerzy stosujący europejskie logo rolnictwa ekologicznego lub etykietę bądź równoważne oznaczenia krajowe podlegają systemowi **kontroli** na każdym poziomie ekologicznego łańcucha żywnościowego.

Więcej informacji na temat rolnictwa ekologicznego znajduje się na stronie Komisji Europejskiej http://ec.europa.eu/agriculture/organic/home_pl.

źródło: podstawy prawne, http://ec.europa.eu/agriculture/organic/home_pl.

3. Oznaczenia geograficzne napojów spirytusowych

Regulacje prawne

§ Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych (Dz. U. 2006 Nr 208, poz. 1539) .

Ustawa określa:

- zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych oraz obrotu tymi napojami,

- warunki ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych , zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu nr 110/2008,
- wymagania dotyczące napojów spirytusowych w zakresie nieuregulowanym w rozporządzeniu nr 110/2008.
- Przepisów ustawy nie stosuje się do napojów spirytusowych wytworzonych domowym sposobem, na własny użytek i nie przeznaczonych do obrotu.
- Działalność gospodarcza w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 173, poz. 1807, z późn. zm.) i wymaga uzyskania wpisu do rejestru działalności w zakresie wyrobu lub rozlewu napojów spirytusowych, zwanego dalej „rejestrem”.

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie określenia wymagań dla niektórych napojów spirytusowych z oznaczeniami geograficznymi odnoszącymi się do terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2007 nr 21 poz. 129).

§ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 1576/89 z dnia 29 maja 1989 r. ustanawiające ogólne zasady definicji, opisu i prezentacji napojów spirytusowych.

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 grudnia 2006 r. w sprawie stawek opłat za dokonanie niektórych czynności związanych z rejestracją oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych (Dz. U. z 2007 r., Nr 7, poz. 54)

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie metod analiz alkoholu etylowego pochodzenia rolniczego oraz metody pobierania próbek do celów urzędowej kontroli pod względem jakości handlowej (Dz. U. Nr 24, poz. 154)

Krajowa lista chronionych oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych

Na mocy Rozdziału 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. stworzono krajową listę chronionych oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych w celu zbudowania spójnego i kompleksowego systemu ochrony takich nazw na gruncie krajowym. Rozwiązania zawarte w ustawie mają za zadanie, poprzez ochronę nazw napojów spirytusowych, które swoją najwyższą jakość i wyjątkowość zawdzięczają pochodzeniu z konkretnych miejsc i regionów, stworzenie klarownej polityki rządowej w zakresie ochrony rodzimej żywności na wspólnym rynku, rozwoju przemysłu spirytusowego w Polsce oraz efektywnego wykorzystania dorobku prawnego Unii Europejskiej w tym zakresie. Rozdział 3 ustawy reguluje kwestie związane z oceną wniosków, ochroną krajową oraz kontrolą napojów spirytusowych z nazwami odnoszącymi się do pochodzenia geograficznego.

Wymagania dla produktu

Aby produkt mógł zostać wpisany na krajową listę chronionych oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych powinien swoje właściwości i cechy charakterystyczne, związane z oddziaływaniem czynników naturalnych lub ludzkich, zawdzięczać pochodzeniu z miejsca, miejscowości, regionu lub terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do którego nawiązuje jego nazwa. Ponadto, **wszystkie etapy produkcji**, w trakcie których taki napój spirytusowy uzyskuje swoje cechy charakterystyczne i ostateczne właściwości, odbywają się w miejscu,

miejsowości, regionie lub terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do którego nawiązuje jego nazwa.

Ustawa przewiduje także możliwość ochrony dla nazw, które pomimo swojego geograficznego charakteru niedostłownie odpowiadają miejscu, miejscowości, regionowi lub terytorium, z którego pochodzi napój spirytusowy. Ochronie mogą także podlegać inne tradycyjnie używane określenia, jeżeli są one tradycyjnie używane dla napojów spirytusowych pochodzących z danego miejsca, miejscowości, regionu lub terytorium.

Procedura rejestracji

Podstawą wpisania oznaczenia geograficznego napoju spirytusowego na listę oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych jest złożenie do Ministra Rolnictwa wniosku o wpis oznaczenia geograficznego napoju spirytusowego na krajową listę chronionych oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych zgodnie ze wzorem określonym w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie wzoru wniosku o wpis oznaczenia geograficznego napoju spirytusowego na krajową listę chronionych oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych oraz wzoru wniosku o zmianę opisu napoju spirytusowego (Dz. U. z 2007 r., Nr 2, poz. 23)*.

Wniosek może dotyczyć tylko jednego oznaczenia i sporządzany jest w języku polskim. Z wnioskiem o wpis na listę może wystąpić osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, prowadząca działalność gospodarczą w zakresie wyrobu napojów spirytusowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz organizacja zrzeszająca producentów napojów spirytusowych.

Ochrona w UE

Na wniosek uprawnionego, Minister Rolnictwa może zgłosić oznaczenie geograficzne napoju spirytusowego wpisane na listę do właściwych organów wspólnotowych, celem umieszczenia danej nazwy w załączniku II do rozporządzenia Rady (EWG) nr 1576/89 z dnia 29 maja 1989 r. i objęcia tej nazwy ochroną na szczeblu wspólnotowym zgodnie z przepisami Unii Europejskiej w zakresie ogólnych zasad definicji, opisu i prezentacji napojów spirytusowych. W obecnym stanie prawnym zmiana załącznika II możliwa jest w procedurze współdecyzji, przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej. Ochroną na szczeblu wspólnotowym objęte są już 3 oznaczenia geograficzne dla napojów spirytusowych. Na mocy Traktatu Akcesyjnego do załącznika II do rozporządzenia nr 1576/89 zostały wpisane (na czerwiec 2010 r):

- *wódka ziołowa z Niziny Północnopodlaskiej aromatyzowana ekstraktem z trawy żubrowej / Herbal vodka from the North Podlasie Lowland aromatised with an extract of bison Grass*
- „Polish Cherry”
- „Polska Wódka / Polish Vodka”

Wymagania, które muszą spełniać produkty noszące ww. nazwy zostały określone w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie określenia wymagań dla niektórych napojów spirytusowych z oznaczeniami geograficznymi odnoszącymi się do terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*.

Oznaczenia geograficzne wpisane na listę oraz chronione na podstawie rozporządzenia nr 1576/89 nie mogą być używane w obrocie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli napoje spirytusowe, których one dotyczą, nie spełniają warunków będących podstawą ochrony:

- również w przypadku, gdy takie użycie nie ma na celu wskazywania pochodzenia geograficznego napojów spirytusowych oraz gdy rzeczywiste miejsce wytworzenia napojów spirytusowych jest wskazane;
- również przy użyciu wyrażen "w stylu", "rodzaju", "przy użyciu metody", "tak jak produkowane w", "imitacja", "odmiana" lub "podobne";
- w oryginalnym brzmieniu albo w tłumaczeniu;
- z innym mylącym lub fałszywym odniesieniem do miejsca pochodzenia, właściwości lub podstawowych cech napoju spirytusowego na opakowaniu wewnętrznym lub zewnętrznym, w materiale reklamowym lub dokumentach odnoszących się do danego napoju;
- w zakresie innych praktyk mogących wprowadzić w błąd co do prawdziwego pochodzenia napoju spirytusowego.

Nieuprawnione oznaczanie napoju spirytusowego chronionym oznaczeniem geograficznym w celu wprowadzenia go do obrotu lub wprowadzanie do obrotu napoju spirytusowego z takim oznaczeniem podlega przepisom karnym, takim jak grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. Jeżeli z wyżej wymienionych czynów sprawca uczynił sobie stałe źródło dochodów lub dopuszcza się ich w stosunku do wyżej wymienionych produktów o znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

źródło: podstawy prawne, www.minrol.gov.pl

4. Krajowa Lista Produktów Tradycyjnych

Podstawa prawna

§ *Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 roku o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz.68), znowelizowana dnia 24 października 2008 r. (Dz. U. z 2008 r. Nr 216, poz. 1368).*

§ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych.*

§ *Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.*

Lista Produktów Tradycyjnych jest prowadzona przez Ministra Rolnictwa, który corocznie, w terminie do dnia 31 maja, ogłasza w dzienniku urzędowym wykaz produktów tradycyjnych wpisanych na listę produktów tradycyjnych do końca lutego danego roku. Lista jest publikowana na stronie internetowej www.minrol.gov.pl.

Lista służy wyłącznie zbieraniu i rozpowszechnianiu informacji związanych z wytwarzaniem produktów tradycyjnych promując równocześnie region i propagując kulturę i tradycję oraz zwiększając świadomości konsumentów. Przygotowuje producentów do rejestracji na poziomie UE. Stwarza możliwości ubiegania się o odstępstwa weterynaryjne i sanitarne.

Na Liście można znaleźć następujące informacje: nazwę, rodzaj, charakterystykę produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego, surowce wykorzystywane do produkcji, informacje dotyczące tradycji, pochodzenia oraz historii, opis metody produkcji, streszczenie.

Nazwa wpisanego produktu tradycyjnego nie podlega ochronie, a użycie nazwy odnoszącej się do obszaru geograficznego nie stanowi uznania pochodzenia produktu z obszaru, do którego nawiązuje nazwa. Zatem wykorzystanie nazwy terytorium, regionu czy miejsca w nazwie produktu tradycyjnego nie świadczy o tym, że produkt zawdzięcza swoje specyficzne właściwości pochodzeniu z tego obszaru i nie jest przeszkodą do produkcji tego wyrobu poza wskazanym terytorium. Wpis na Listę Produktów Tradycyjnych nie „przywiązuje” zatem produktu do miejsca pochodzenia i produkt może być produkowany poza obszarem, do którego odnosi się nazwa. Ochrona nazwy związanej z obszarem możliwa jest tylko w europejskim systemie chronionych nazw pochodzenia i chronionych oznaczeń geograficznych.

Produkty umieszczane na Liście Produktów Tradycyjnych nie podlegają dodatkowej kontroli. Producenci nie są zobowiązani do dobrowolnej kontroli, która miałaby na celu potwierdzenie zgodności produkcji z metodą wytwarzania zadeklarowaną przez nich we wniosku.

Grupy produktów mogące aplikować o wpis na listę:

1. Produkty rolne i środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi wymienione w załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską; wymienione w załączniku do rozporządzenia nr 509/2006 i w załącznikach do rozporządzenia nr 510/2006 oraz napoje spirytusowe według rozporządzenia Rady nr 1576/89 ustanawiającego ogólne zasady definicji, opisu i prezentacji napojów spirytusowych.;
2. których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania **tradycyjnych metod produkcji**, czyli metod wykorzystywanych od **co najmniej 25 lat**,
3. stanowiące element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane,
4. będące elementem tożsamości społeczności lokalnej.

Procedura wpisu

Zgodnie z ustawą wystąpić o wpis produktu na Listę Produktów Tradycyjnych mogą osoby fizyczne, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej wytwarzające dany produkt rolny, środek spożywczy lub napój spirytusowy. Nie istnieje obowiązek zrzeszania się producentów poszczególnych wyrobów. Produkt może zgłosić nawet pojedynczy producent. Wniosek składany jest do właściwego miejscowo **marszałka województwa**, który sprawdza go pod względem formalnym i spełnienia przez produkt obowiązkowych wymagań. W terminie 30 dni marszałek uzyskuje opinię od izby gospodarczej zrzeszającej podmioty wytwarzające produkty tradycyjne w zakresie spełnienia przez produkt obowiązkowych wymagań. Marszałek może zwrócić się do wnioskodawcy o uzupełnienie lub wyjaśnienie kwestii zawartych we wniosku. W przypadku pozytywnej

weryfikacji marszałek przesyła kopię wniosku i jeśli została uzyskana - również kopię opinii izby gospodarczej - do Ministra Rolnictwa. Minister Rolnictwa wpisuje produkt tradycyjny na listę produktów tradycyjnych lub występuje do marszałka o uzupełnienia lub wydaje decyzję o odmowie dokonania wpisu w przypadku nie spełnienia przez produkt obowiązkowych wymagań. Produkt tradycyjny może być skreślony z listy w przypadku, gdy nie ma możliwości jego wytworzenia zgodnie z opisem we wniosku o wpis.

źródło: podstawy prawne, www.minrol.gov.pl.

5. Krajowy system „Jakość Tradycja”

System „Jakość Tradycja” został uznany za krajowy system jakości żywności decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r. System został stworzony przez Polską Izbę Produktu Regionalnego i Lokalnego i służy wyróżnianiu produktów żywnościowych wysokiej jakości z uwzględnieniem produktów tradycyjnych. System jest otwarty dla producentów nie tylko w kraju ale i za granicą. Zasady uczestnictwa w systemie „Jakość Tradycja” określa Regulamin przyjęty przez Zarząd PIPRIŁ oraz Związek Województw RP.

Grupy produktów mogące aplikować do uczestnictwa w systemie

1. Produkty rolne przeznaczone do spożycia przez ludzi wymienione w załączniku I do Traktatu ustanawiającego UE;
2. Produkty rolne, o których mowa w załączniku II do rozporządzenia nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych.;
3. Środki spożywcze, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia nr 510/2006 i w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami;
4. Napoje spirytusowe według rozporządzenia Rady nr 1576/89 ustanawiającego ogólne zasady definicji, opisu i prezentacji napojów spirytusowych.

Produkty muszą zostać wyprodukowane przy użyciu naturalnych surowców, gdzie za naturalny surowiec uważa się surowiec pochodzący z gospodarstwa ekologicznego, lub stosującego Dobrą Praktykę Rolniczą i Dobrą Praktykę Hodowlaną z wyłączeniem GMO. Surowce użyte do produkcji muszą być w pełni identyfikowalne (Traceability). Produkty muszą charakteryzować się tradycyjnym składem lub tradycyjnym sposobem wytwarzania, szczególną jakością wynikającą z ich tradycyjnego charakteru lub wyrażającą ich tradycyjny charakter, szczególną jakością lub reputacją odróżniającą ją od produktów należących do tej samej kategorii.

Za **tradycyjny** uważa się produkt, który posiada co najmniej **50 letnią** historię wytwarzania. W przypadku produktów produkcji podstawowej dodatkowym wymogiem jest tradycyjna rasa lub tradycyjna odmiana. Za tradycyjne rasy i odmiany uważa się te, które użytkowano przed 1956 rokiem.

Procedura przyznawania znaku

System jest dostępny dla indywidualnych producentów, grup producentów oraz zakładów produkcyjnych. O prawo do używania Znaku dla produktu rolnego, środka spożywczego lub napoju spirytusowego mogą ubiegać się producent lub producenci tego samego rodzaju produktu. W przypadku gdy o prawo używania Znaku ubiega się więcej niż jeden producent danego produktu, każdy z ubiegających się powinien być we wniosku wymieniony.

Wniosek wraz ze specyfikacją zawiera:

- 1) nazwę produktu,
- 2) opis cech produktu,
- 3) metodę wytwarzania,
- 4) wykaz surowców wykorzystywanych do produkcji,
- 5) informacje na temat tradycyjnego składu lub tradycyjnego sposobu wytwarzania, tradycyjnej odmiany, lub rasy,
- 6) informacje na temat szczególnej jakości wynikającej z tradycyjnego charakteru produktu lub wyrażającego ich tradycyjny charakter, szczególnej jakości lub reputacji lub innych cech odróżniających produkt od produktów należących do tej samej kategorii.
- 7) informację na temat monitorowanie pochodzenia surowców wykorzystywanych do produkcji, monitorowanie odbiorców pośrednich produktu.
- 8) częstotliwość i zakres kontroli.

Znak

Znak Jakościowy „Jakość Tradycja” jest chronionym zgodnie z prawem własności przemysłowej wspólnym znakiem towarowym gwarancyjnym zarejestrowanym w Urzędzie Patentowym pod nr. Z307821. O prawie do używania Znaku decyduje Kapituła Znaku Jakościowego „Jakość Tradycja”. Prawo do używania Znaku jest udzielane na okres roku, dwóch albo trzech lat (z możliwością przedłużenia tego prawa na rok kolejny). Używanie znaku jest odpłatne: jednorazowa opłata związana z przyznaniem znaku – 500zł i zryczałtowana opłata roczna zależna od wielkości produkcji. Znak „Jakość Tradycja” występuje w 16 wersjach odpowiadających nazwom województw.

Certyfikacja zgodności

Producent lub producenci przed rozpoczęciem posługiwania się Znakiem są zobowiązani do posiadania certyfikatu zgodności, potwierdzającego wytwarzanie produktu zgodnie ze specyfikacją. Wyboru jednostki kontrolnej dokonują sami producenci, koszty kontroli ponoszą uprawnieni do korzystania ze Znaku. Kontroli tej nie należy mylić z kontrolą urzędową gwarantującą bezpieczeństwo żywności dokonywaną przez odpowiednie służby weterynaryjne lub sanitarne.

Informacje szczegółowe na temat Systemu „Jakość Tradycja” znajdują się na stronie Polskiej Izby Produkty Regionalnego i Lokalnego - www.produktyregionalne.pl.

źródło: www.produktyregionalne.pl

6. Krajowy system Produkcja Integrowana

Integrowana Produkcja (IP) to nowoczesny i rozwijający się system uprawy, który uwzględnia oczekiwania odbiorców w stosunku nie tylko do atrakcyjnie wyglądających owoców, warzyw i innych płodów rolnych, ale również produktów o wysokich walorach jakościowych. Integrowana produkcja została uznana przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi za krajowy system jakości żywności w dniu 14 czerwca 2007 r.

System integrowanej produkcji umożliwia uzyskanie płodów rolnych o najwyższych wartościach biologicznych i odżywczych oraz bezpiecznych dla zdrowia ludzi. W ramach systemu Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa kontroluje cały proces produkcyjny aż do chwili zbiorów. Produkty roślinne poddawane są również ścisłej kontroli pod kątem pozostałości środków ochrony roślin, nawozów oraz innych substancji niebezpiecznych dla zdrowia.

IP uwzględnia również cele ekologiczne takie jak ochronę krajobrazu rolniczego oraz różnorodności biologicznej. Podstawą systemu IP są prawidłowo dobrane elementy takie jak: poprawny płodozmiar i agrotechnika, racjonalne nawożenie oparte na rzeczywistym zapotrzebowaniu roślin oraz stosowanie w uzasadnionych sytuacjach środków ochrony roślin jak najmniej zagrażających zdrowiu ludzi i zwierząt oraz środowisku naturalnemu. Metoda ta nie odrzuca chemicznej ochrony roślin i stosowania nawozów mineralnych. Ogólną zasadą jest stosowanie tak mało środków ochrony roślin jak to możliwe, ale tak dużo jak to konieczne. Ograniczając liczbę zabiegów ochrony roślin do niezbędnych osiąga się równocześnie zmniejszenie kosztów produkcji.

Regulacje prawne

§ *Ustawy o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 849) oraz*

§ *Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie integrowanej produkcji (Dz. U. z 2004 r. Nr 178, poz. 1834 z późn. zm.).*

Integrowana produkcja (IP) - produkcja roślin z zastosowaniem integrowanej ochrony roślin oraz wykorzystująca w sposób zrównoważony postęp techniczny i biologiczny w uprawie, ochronie roślin i nawożeniu, zwracająca szczególną uwagę na ochronę środowiska i zdrowie ludzi. (*Ustawa o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r.*)

Integrowana ochrona roślin - ma na celu ograniczenie stosowania środka ochrony roślin do niezbędnego minimum do utrzymania populacji organizmów szkodliwych na poziomie ograniczającym szkody lub straty gospodarcze. (*Ustawa o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r.*)

Zadania Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w ramach systemu IP:

- Nadawanie numerów ewidencyjnych w IP
- Prowadzenie ewidencji producentów
- Przeprowadzenie kontroli
- Wydawanie certyfikatu

Zgłoszenie do systemu IP

Zgłoszenia producentów chcących przystąpić do systemu Integrowanej Produkcji przyjmowane są do końca lutego każdego roku w jednostkach terenowych Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN). Zgłoszenia należy składać ze względu na miejsce prowadzenia upraw. Producenci, którzy chcą uprawiać rośliny zgodnie z zasadami IP, muszą odbyć specjalne **szkolenie** organizowane przez jedną z upoważnionych przez Ministra Rolnictwa jednostek. Zgłoszony producent zostaje wpisany do **ewidencji producentów IP** wg ogólnokrajowego systemu informatycznego zgodnie z kodami NUTS. Producent otrzymuje indywidualny, niezmienny numer producenta IP. Numer ten pozwala na pełną identyfikację producenta i jego kontrolę przez cały okres działalności. Potwierdzeniem wpisu do ewidencji producentów IP jest wydane przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa zaświadczenia o nadaniu numeru i wpisaniu pod tym numerem do ewidencji producentów IP.

Po zarejestrowaniu się producent otrzymuje "**Notatnik Integrowanej Produkcji**" dla zgłoszonej uprawy (rolniczej, warzywniczej lub sadowniczej) w celu prowadzenia szczegółowej dokumentacji całego procesu produkcyjnego. Podstawową zasadą systemu jest stosowanie się producenta do opracowanych i zatwierdzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa metodyk informujących o tym, jak należy prowadzić uprawę zgłoszonych gatunków roślin. Na chwilę obecną przygotowano jest dwadzieścia jeden **metodyk IP**, które obejmują następujące produkty: agrest, borówka wysoka, brzoskwinia i morela, buraki ćwikłowe, cebula, gruszki, jabłka, kalafior, kapusta głowiasta, malina, marchew, ogórek gruntowy, ogórek pod osłonami, papryka, pomidory pod osłonami, porzeczka czarna i czerwona, sałata pod osłonami, śliwki, truskawki, wiśnie oraz ziemniaki. Opracowane Metodyki IP są opublikowane na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa pod adresem www.piorin.gov.pl.

Kontrola produkcji integrowanej (IP)

W ramach sprawowania nadzoru nad Integrowaną Produkcją kontroluje się "Notatniki IP", gospodarstwo w trakcie wegetacji roślin oraz jakość płodów rolnych.

Kontrola notatników IP prowadzona jest u wszystkich producentów stosujących zasady IP. Stwierdzana jest wówczas zgodność prowadzenia uprawy ze szczegółowymi metodykami. Kontrole w gospodarstwie w trakcie wegetacji roślin obejmują wszystkich zarejestrowanych producentów w ramach poszczególnych gatunków roślin. Ocenę dokonuje się w oparciu o wywiad oraz kontrolę w gospodarstwie, w tym kontrolujący dokonuje oceny plantacji, kontroli sprzętu do ochrony roślin, miejsca magazynowania środków ochrony roślin. W ramach kontroli jakości płodów rolnych Wojewódzki Inspektor może żądać od zainteresowanego producenta przedstawienia zaświadczenia o nie przekroczeniu w roślinach i produktach roślinnych dopuszczalnych poziomów pozostałości środków ochrony roślin, metali ciężkich, azotanów i innych pierwiastków oraz substancji szkodliwych. Zaświadczenia takie wydaje Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Instytut Ochrony Roślin lub Instytut Sadownictwa i Kwiaciarnictwa – w przypadku pozostałości środków ochrony roślin oraz stacje chemiczno-rolnicze – w przypadku pozostałości metali ciężkich, azotanów i innych pierwiastków oraz substancji szkodliwych.

Certyfikacja produkcji integrowanej (IP)

Producenci, wytwarzający płody rolne w systemie Integrowanej Produkcji, mają prawo posługiwania się certyfikatem oraz mogą oznaczać swoje produkty zastrzeżonym znakiem (logo) integrowanej produkcji. Certyfikat IP wydaje wojewódzki inspektor ochrony roślin i nasiennictwa właściwy ze względu na miejsce prowadzenia uprawy. Certyfikat wydaje się na okres 12 miesięcy i na ściśle określonej ilości towaru.

Certyfikat wydaje się, jeżeli producent roślin ukończył szkolenie w zakresie integrowanej produkcji, prowadził produkcję i ochronę roślin według szczegółowych metodyk zatwierdzonych przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz udokumentował prowadzenie działań związanych z integrowaną produkcją to znaczy przedstawił wypełniony "Notatnik Integrowanej Produkcji".

źródło: podstawy prawne, www.piorin.gov.pl, www.iorin.gda.pl

7. Program „Poznaj Dobrą Żywność”

Oznaczenie znakiem **Poznaj Dobrą Żywność (PDŻ)** jest wyróżnieniem produktu przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz informacją, która pomaga konsumentom w wyborze artykułów rolno-spożywczych o wysokiej jakości, spełniających specyficzne cechy jakości handlowej lub wymagania jakości handlowej. Tym samym realizowany jest cel polityki Unii Europejskiej w zakresie żywności, polegający na poszerzaniu obszaru wysokiej jakości i różnorodności żywności na wewnętrznym rynku Unii Europejskiej.

Podstawa prawna

§ art.13 ustawy z dnia 16 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2005 r., Nr 187, poz. 1577, z późn. zm.).

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie wzoru znaku jakości artykułów rolno-spożywczych (Dz. U. z 2004 Nr 170, poz. 1794).

Zgłoszenie produktu jest dobrowolne i otwarte dla każdego producenta państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a liczba produktów zgłaszanych do oznaczenia znakiem Poznaj Dobrą Żywność jest nieograniczona. Produkty, którym nadano znak Poznaj Dobrą Żywność podlegają nadzorowi urzędowej kontroli żywności w okresie ważności znaku określonym w ustawie.

Grupy artykułów rolno-spożywczych, którym może być przyznany znak PDŻ:

1. mięso i produkty mięsne;
2. mleko i produkty mleczne;
3. ryby, owoce morza i ich przetwory;
4. jaja i przetwory jajczarskie;
5. miody;
6. tłuszcze spożywcze;
7. przetwory zbożowe, strączkowe i okopowe;

8. owoce, warzywa, grzyby i ich przetwory;
9. wyroby cukiernicze i ciastkarskie;
10. zioła i przyprawy;
11. środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego;
12. wyroby mieszane i przetworzone na bazie wyżej wymienionych;
13. woda i napoje bezalkoholowe;
14. napoje alkoholowe;
15. inne.

Wskazania dla produktów starających się o znak PDŻ

Produkty muszą wyróżniać się cechami jakościowymi, ze względu na skład surowcowy, cechy mikrobiologiczne i sensoryczne, zawartość składników odżywczych i funkcjonalnych, metod przetwarzania i utrwalania. Wnioskodawca musi udokumentować wyróżniającą jakość wytwarzanych produktów. Artykuł rolno-spożywczy musi spełniać wymagania zdrowotne, sanitarne, weterynaryjne lub fitosanitarne określone w odrębnych przepisach.

Tam, gdzie niezbędna jest obecność soli, jej zawartość nie powinna być wyższa niż 2%, z wyjątkiem takich produktów jak mięsa suche, przetwory z ryb oraz niektóre sery, w których zawartość soli ze względów technologicznych może być wyższa.

Wydajność technologiczna produktów mięsnych powinna być osiągnięta podczas produkcji z wykorzystaniem naturalnych zdolności reologicznych surowców. Wspomaganie wydajności przez stosowanie związków chemicznych powinno być ograniczone do minimum, przy czym dodatek wielofosforanów może być stosowany wyłącznie do produkcji wędlin i wędzonek. Uzyskiwana wydajność produktów nie powinna przekraczać 110 %. Produkty mięsne nie mogą zawierać dodatku mięsa odkostnianego mechanicznie (MOM i MDOM), chyba że dodatek ten jest uzasadniony technologicznie. W produktach mleczarskich niedopuszczalna jest substytucja składników mleka.

Do oznaczenia znakiem PDŻ nie są rekomendowane produkty, które zawierają tłuszcz z obecnością dużych, ponadnormatywnych ilości kwasów tłuszczowych w konfiguracji trans powstałych w procesie technologicznym oraz produkty o wysokiej zawartości cukrów prostych.

Procedura ubiegania się o uczestnictwo w Programie

Wnioski muszą być składane na formularzach udostępnianych na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do wniosku należy dołączyć następujące, potwierdzone za zgodność z oryginałem, dokumenty:

- 1) kopie wyników badań, potwierdzających specyficzne cechy jakości handlowej artykułu rolno-spożywczego,
- 2) wzory stosowanych etykiet oraz opakowań wraz z certyfikatami jakościowymi,
- 3) informacje o źródłach pochodzenia i klasie jakościowej stosowanych surowców,
- 4) kopie certyfikatów jakościowych stosowanych surowców, dozwolonych substancji dodatkowych oraz substancji używanych w procesie technologicznym,
- 5) kopie certyfikatów systemów,
- 6) kopie programu badań artykułu rolno-spożywczego na dany rok,
- 7) kopie wyróżnień oraz dokumentów potwierdzających ochronę prawną przyznaną artykułowi rolno-spożywczemu,

- 8) informacje o urzędowych kontrolach i ich wynikach, przeprowadzonych u producenta za okres 2 lat poprzedzających złożenie wniosku,
- 9) potwierdzenie wniesienia opłaty skarbowej w wysokości 10 zł (zgodnie z ustawą o opłacie skarbowej),
- 10) artykuł rolno-spożywczy ubiegający się o oznaczenie znakiem jakości, w ilości 3 próbek pochodzących z 3 różnych partii produkcyjnych, który jest dostarczany w terminie ustalonym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Procedura rozpatrywania wniosku o uczestnictwo w Programie

Wnioski o nadanie znaku Poznaj Dobrą Żywność składane są w Biurze Ministra Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Po ocenie formalnej wniosku, kompletny wniosek Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przekazuje do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w celu zasięgnięcia opinii, zawiadamiając o tym producenta. Opinia Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych wraz z wnioskiem producenta i próbkami produktu przekazywane jest Kolegium Naukowemu do spraw jakości produktów żywnościowych Programu POZNAJ DOBRĄ ŻYWNOSĆ, zwanego dalej „Kolegium”. Kolegium kolejno rekomenduje Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyznanie lub odmowę przyznania znaku jakości wraz z uzasadnieniem. Postępowanie dotyczące nadania znaku Poznaj Dobrą Żywność kończy się wydaniem decyzji przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Producent utrzymujący deklarowaną jakość produktu wyróżnionego znakiem Poznaj Dobrą Żywność, w przypadku zmiany opakowania (np.: rodzaju, wielkości, masy lub elementów graficznych) ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o wprowadzanych zmianach. W przypadku zaprzestania produkcji danego produktu wyróżnionego znakiem Poznaj Dobrą Żywność, bądź zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej, producent ma obowiązek zawiadomić o zaistniałym fakcie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

źródło: www.minrol.gov.pl

II. Zdrowe, bezpieczne i autentyczne produkty o tradycyjnym charakterze

Produkty tradycyjne i regionalne charakteryzujące się specyficzną jakością i uczestniczące w systemach jakości żywności muszą spełniać zarówno wymagania sanitarno-higieniczne i weterynaryjne, jak i gwarantować tą wysoką tradycyjną jakość potwierdzoną odpowiednimi kontrolami.

1. Derogacje a bezpieczna żywność

W polskim ustawodawstwie aktualnie brak jest indywidualnych regulacji prawnych dotyczących higieniczno - sanitarnych wymagań przy produkcji żywności regionalnej i tradycyjnej. Stąd też produkcja takiej żywności podlega ogólnym wymaganiom prawna żywnościowego.

Regulacje krajowe

§ *Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. 2006 nr 171 poz. 1225)*

- Ustawa określa wymagania i procedury niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa żywności i żywienia zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r.
- Ustawa określa:
 1. wymagania zdrowotne żywności,
 2. wymagania dotyczące przestrzegania zasad higieny,
 3. właściwość organów w zakresie przeprowadzania urzędowych kontroli żywności,
 4. wymagania dotyczące przeprowadzania urzędowych kontroli żywności – w zakresie nieuregulowanym w rozporządzeniu nr 882/2004.

§ *Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. 2006 nr 17 poz. 127)*

- Ustawa określa:
 1. właściwość organów w zakresie higieny i kontroli produktów pochodzenia zwierzęcego,
 2. wymagania, jakie powinny spełniać produkty pochodzenia zwierzęcego wprowadzane na rynek,
 3. wymagania, jakie powinny być spełnione przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego i przez te produkty w zakresie nieuregulowanym w przepisach rozporządzenia nr 853/2004 oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia, w tym wymagania, jakie powinny być spełnione przy produkcji mięsa przeznaczonego na użytek własny,
 4. sposób przeprowadzania urzędowych kontroli w zakresie nieuregulowanym w przepisach rozporządzenia nr 854/2004 oraz w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia

- Ustawa określa również właściwość organów Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie urzędowych kontroli produktów pochodzenia zwierzęcego.

Od dnia 1 stycznia 2006r. we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej obowiązują jednolite przepisy żywnościowe – tworzące tzw. „Pakiet Higiena” obejmujące 4 niżej wymienione rozporządzenia, które ustanawiają zasady higieny środków spożywczych, a także zasady postępowania właściwych władz nadzorujących operator sektora spożywczego:

Rozporządzenia UE:

§ *Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych*

§ *Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego*

§ *Rozporządzenie (WE) nr 854/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi*

§ *Rozporządzenie (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004r w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt*

Ponadto:

§ *Rozporządzenie Komisji WE nr 2074/2005 z dnia 5 grudnia 2005 r. ustanawiające środki wykonawcze w odniesieniu do niektórych produktów objętych rozporządzeniem (WE) nr 853/2005 i do organizacji urzędowych kontroli na mocy rozporządzeń (WE) nr 854/2004 oraz (WE) nr 882/2004, ustanawiające odstępstwa od rozporządzenia (WE) nr 852/2004 i zmieniające rozporządzenia (WE) nr 853/2004 oraz (WE) nr 854/2004*

§ *Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002r. ustalające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, ustanawiające Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w sprawie bezpieczeństwa żywności (z póź. zmianami).*

Producenci wyrobów, które nie pochodzą od zwierząt są zobowiązani do przestrzegania wymogów określonych w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia, zaś producenci wyrobów pochodzenia zwierzęcego muszą przestrzegać zarówno wymogów określonych w ustawie o bezpieczeństwie żywności i żywienia, jak też wymogów określonych w ustawie produktach pochodzenia zwierzęcego.

Podstawowe zasady przy produkcji żywności

Podstawową zasadą produkcji żywności jest to, aby była ona bezpieczna dla zdrowia i życia konsumentów. Środki spożywcze oraz inne składniki żywności nie mogą być szkodliwe dla człowieka, zepsute ani zafałszowane. Niedopuszczalne jest stosowanie procesów technologicznych i metod produkcji mogących spowodować niebezpieczeństwo dla zdrowia

konsumentów. Ważną rolę bezpieczeństwa i higieny żywności podkreślają liczne przepisy regulujące te kwestie. Zgodnie z nimi produkcja i obrót żywnością mogą być prowadzone jeżeli zostaną spełnione wymagania dotyczące pomieszczeń produkcyjnych, urządzeń i narzędzi wykorzystywanych do produkcji, stanu zdrowia osób biorących udział w produkcji lub sprzedaży żywności, składników użytych do produkcji, technologii produkcji.

Ponadto rozpoczęcie produkcji lub sprzedaży żywności wymaga uzyskania wcześniejszej zgody od odpowiednich inspekcji. Na terenie RP bezpośredni nadzór nad żywnością pochodzenia roślinnego i produktami mieszanymi sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna, która podlega Ministrowi Zdrowia, natomiast nadzór nad żywnością pochodzenia zwierzęcego prowadzi Państwowa Inspekcja Weterynaryjna, która podlega Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Podmioty zamierzające prowadzić działalność w zakresie **produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego** są zobowiązane powiadomić pisemnie **powiatowego lekarza weterynarii** o zakresie i wielkości produkcji oraz rodzaju produktów pochodzenia zwierzęcego, które mają być produkowane w tym zakładzie (oraz projekt technologiczny jeśli planuje budowę zakładu). Powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzje administracyjne w sprawach zatwierdzania, zawieszania albo cofania zatwierdzenia, zakładów. Wydając decyzję administracyjną o wpisie do rejestru zakładów albo zatwierdzeniu zakładu, nadaje temu zakładowi weterynaryjny numer identyfikacyjny. Powiatowy lekarz weterynarii jest właściwym organem w zakresie urzędowych kontroli produktów pochodzenia zwierzęcego w zakresie spełniania wymagań weterynaryjnych.

Państwowy powiatowy inspektor sanitarny lub państwowy graniczny inspektor sanitarny są organami właściwymi w sprawach rejestracji oraz zatwierdzania, zawieszania oraz cofania zatwierdzenia zakładów, które produkują lub wprowadzają do obrotu **żywność pochodzenia nie zwierzęcego** lub żywność zawierającą jednocześnie środki spożywcze pochodzenia nie zwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzają do obrotu produkty pochodzenia zwierzęcego, nieobjęte urzędową kontrolą organów Inspekcji Weterynaryjnej. Inspektor jest zobowiązany do nadzoru i kontroli zakładu wytwarzającego żywność.

Na mocy ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia podmioty działające na rynku spożywczym składają wniosek o zatwierdzenie i wpis do rejestru zakładów. Zgodnie z art. 61 **obowiązkowi zatwierdzenia** podlegają zakłady produkujące lub wprowadzające do obrotu:

- produkty pochodzenia niezwierzęcego oraz
- produkty pochodzenia zwierzęcego nieobjęte urzędową kontrolą organów inspekcji weterynaryjnej.

Zatwierdzenie nie jest wymagane w odniesieniu do działalności w zakresie dostaw bezpośrednich, w takim wypadku podmiot działający na rynku spożywczym jest obowiązany złożyć wniosek o wpis do rejestru zakładów. Warunkiem zatwierdzenia zakładu oraz wpisu do rejestru jest spełnienie wymagań określonych w obowiązujących przepisach wymagań sanitarno-higienicznych i weterynaryjnych. W przypadku wytwarzania niewielkich ilości produktów pochodzących z własnego gospodarstwa – rejestracja zakładu jest wystarczająca i jego zatwierdzenie nie jest wymagane.⁴

⁴ Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej, Z. Winawer, H. Wójc, Warszawa 2010.

Zatwierdzenie nie jest wymagane między innymi w odniesieniu do ⁵:

1. działalności w zakresie dostaw bezpośrednich
2. urządzeń dystrybucyjnych do sprzedaży żywności
3. obiektów lub urządzeń ruchomych lub tymczasowych, uprzednio dopuszczonych do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie produkcji lub obrotu żywnością w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej
4. gospodarstw agroturystycznych
5. podmiotów prowadzących działalność w zakresie produkcji win gronowych uzyskanych z winogron pochodzących z upraw własnych
6. sklepów zielarskich
7. podmiotów działających na rynku spożywczym prowadzących produkcję pierwotną i inne zgodnie z art. 63 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Derogacje

Zezwolenie Komisji Europejskiej na produkcję żywności tradycyjnej z pominięciem niektórych unijnych uregulowań zawartych w rozporządzeniu nr 852/2004 określane jest terminem **derogacji**.

Derogacja (łac. *derogatio* – zabrać, uchylić), - w porządku prawnym jest to pozbawienie przepisu prawnego jego mocy obowiązującej przez zastąpienie go innym przepisem.

W Polsce możliwość zastosowania derogacji daje wprowadzenie produktu na Listę Produktów Tradycyjnych.

O odstępstwa od unijnych wymagań higienicznych mogą starać się producenci żywności tradycyjnej. Definicję „żywności tradycyjnej” w tym aspekcie zawiera art. 3 pkt. 60 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

Zgodnie z tą ustawą Minister Zdrowia oraz Minister Rolnictwa, każdy w zakresie swojego działania, działając w porozumieniu, mogą określić, w drodze rozporządzenia, ogólne odstępstwa od wymagań higienicznych określonych w rozdziale II pkt 1 i rozdziale V pkt 1 załącznika II do rozporządzenia nr 852/2004 w zakładach produkujących żywność tradycyjną w zakresie określonym w art. 7 ust. 2 rozporządzenia Komisji (WE) nr 2074/, mając na względzie umożliwienie zakładom stosowania tradycyjnych metod produkcji oraz zapewnienie bezpieczeństwa żywności.

Zgodnie z powyższym w Polsce obowiązuje:

§Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2007 r. w sprawie ogólnych odstępstw od wymagań higienicznych w zakładach produkujących żywność tradycyjną pochodzenia zwierzęcego.

Odstępstwa indywidualne

Decyzje przyznające indywidualne odstępstwa od ściśle określonych wymagań higienicznych dla zakładów produkujących żywność tradycyjną dokonuje odpowiedni **państwowy powiatowy inspektor sanitarny** oraz **powiatowy lekarz weterynarii**.

⁵ Art. 63 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

O przyznanych indywidualnych odstępstwach są powiadamiani, odpowiednio, Główny Inspektor Sanitarny albo Główny Lekarz Weterynarii. Minister Zdrowia oraz Minister Rolnictwa, analogicznie także Główny Inspektor Sanitarny oraz Główny Lekarz Weterynarii, każdy w zakresie swoich kompetencji, powiadamiają także Komisję Europejską oraz pozostałe państwa członkowskie Unii Europejskiej o przyznanych odstępstwach.

Jak do tej pory (czerwiec 2010 r) indywidualnie zostały przyznane derogacje dla produktów mlecznych rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

§ Rozporządzenie z dnia 12 października 2004 r. w sprawie określonych wymagań weterynaryjnych przy produkcji i dla produktów mlecznych o tradycyjnym charakterze. (Dz.U. z 2004 r. Nr 236, poz. 2368.).

- Rozporządzenie określa wymagania weterynaryjne przy produkcji i dla następujących produktów mlecznych o tradycyjnym charakterze: redykołki, bryndzy, oscypka, buncu i żentycy.

Należy pamiętać, że odstępstwa muszą wynikać ze stosowania przez producentów niezmiennych, tradycyjnych metod wytwarzania, nie mogą wpływać negatywnie na jakość zdrowotną produktu, mogą być przyznane wyłącznie wtedy, gdy wynikają z tradycyjnej metody produkcji, a nie są związane np. z brakiem środków finansowych na dostosowanie zakładu do wymagań produkcyjnych.

HACCP

Właściwą jakość zdrowotną żywności zapewnia obowiązkowe wdrożenie i stosowanie w każdym zakładzie produkującym żywność zasad systemu HACCP.

Ten obowiązek zawarty jest w *art. 5 rozporządzenia nr 852/2004*, który mówi iż przedsiębiorstwa sektora spożywczego opracowują, wykonują i utrzymują stałą procedurę lub procedury oparte na zasadach HACCP.

HACCP (*Hazard Analysis and Critical Control Point – Analiza Zagrożeń i Krytyczny Punkt Kontrolny*) – postępowanie mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywności przez identyfikację i oszacowanie skali zagrożeń z punktu widzenia wymagań zdrowotnych żywności oraz ryzyka wystąpienia zagrożeń podczas przebiegu wszystkich etapów produkcji i obrotu żywnością; system ten ma również na celu określenie metod eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ustalenie działań korygujących.

HACCP jest bardzo efektywnym narzędziem kontrolowania i poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego żywności, to jeden z kilku sposobów, które mogą ochronić przed niebezpieczeństwem. System HACCP opiera się na zasadach dobrej praktyki higienicznej (GHP) i dobrej praktyki produkcyjnej (GMP).

Dobra praktyka higieniczna Good Hygienic Practice GHP) działania, które muszą być podjęte i warunki higieniczne, które muszą być spełniane i kontrolowane na wszystkich etapach produkcji lub obrotu, aby zapewnić bezpieczeństwo żywności.

Dobra praktyka produkcyjna (Good Manufacturing Practice GMP) działania, które muszą być podjęte i warunki, które muszą być spełniane, aby produkcja żywności oraz materiałów i

wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, odbywały się w sposób zapewniający bezpieczeństwo żywności, zgodnie z jej przeznaczeniem.

[Definicje zgodne z ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia].

łagodniejsze wymogi⁶

W rozporządzeniu nr 852/2004 można znaleźć nowe podejście do wytwarzania żywności w małych zakładach oraz produkowanych tradycyjnymi metodami, a w szczególności elastycznego stosowania zasad systemu HACCP w odniesieniu do tych producentów:

„(15) Wymogi HACCP powinny uwzględniać zasady zawarte w Kodeksie Żywnościowym. Powinny zapewniać odpowiednią elastyczność, aby mogły być stosowane w każdej sytuacji, w tym w małych przedsiębiorstwach. W szczególności niezbędne jest uwzględnienie, że w niektórych przedsiębiorstwach sektora spożywczego nie jest możliwe zidentyfikowanie krytycznych punktów kontroli oraz, że, w niektórych przypadkach, dobra praktyka higieny może zastąpić monitorowanie krytycznych punktów kontroli. Podobnie, wymóg ustanowienia "krytycznych limitów" nie oznacza, że niezbędne jest ustalenie liczbowego limitu w każdym przypadku. Ponadto, wymóg zachowywania dokumentów musi być elastyczny, aby nie powodował nadmiernego obciążenia bardzo małych przedsiębiorstw.”

„(16) Elastyczność jest również właściwa w celu zapewnienia dalszego korzystania z tradycyjnych metod na każdym z etapów produkcji, przetwarzania lub dystrybucji żywności oraz w odniesieniu do wymagań strukturalnych dla zakładów. Elastyczność jest szczególnie istotna dla regionów o szczególnych ograniczeniach geograficznych, w tym regionów peryferyjnych określonych w art. 299 ust 2 Traktatu. Jednakże, elastyczność nie powinna zagrażać celom higieny żywności.”

Ponadto art. 1 ust. 2c mówi, że rozporządzenie nr 852/2004 nie ma zastosowania do bezpośrednich dostaw, dokonywanych przez producenta, małych ilości surowców do konsumenta końcowego lub lokalnego zakładu detalicznego bezpośrednio zaopatrującego konsumenta końcowego.

Kierujący zakładem ma zatem możliwość wdrożyć system HACCP uwzględniający specyfikę zakładu. Zasady GMP i GHP powinny być tak skonstruowane, aby uwzględniać specyfikę wytwarzania danego wyrobu, w tym również produkowanego zgodnie z tradycyjnymi metodami, ustalonymi wieloletnią praktyką lub tradycją charakterystyczną dla danej żywności.

źródło: podstawy prawne, „O produktach tradycyjnych i regionalnych”, red. Gąsiorowski M., Warszawa 2005, „Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej”, Winawer Z., Wójec H., Warszawa 2010, www.wsse.bialystok.pl.

⁶ O produktach regionalnych i tradycyjnych, red. M. Gąsiorowski, Warszawa 2005.

2. Jakość po kontrolą

Podstawy prawne

§ Rozp. Rady (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.

§ Rozp. Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia.

§ Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 roku o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych znowelizowana dnia 24 października 2008 r. . (Dz. U. z 2008 r. Nr 216, poz. 1368).

§ Ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (tekst jednolity Dz. U. z 2005 roku Nr 187, poz. 1577, z późn. zm.).

Zgodnie z rozp. nr 510/2006 i 509/2006 nazwy pochodzenia, oznaczenia geograficzne i gwarantowane tradycyjne specjalności chronione na terytorium Wspólnoty powinny podlegać wiarygodnemu systemowi oficjalnych kontroli, opartemu na systemie kontroli zgodnym z rozporządzeniem (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt, jak również systemowi kontroli zapewniających zgodność ze specyfikacją danych produktów rolnych i środków spożywczych.

Kontrola zgodności procesu produkcji ze specyfikacją

Kontrola potwierdza wyjątkowość produktu i tradycyjną metodę oraz sposób jego wytwarzania zgodny ze specyfikacją podaną we wniosku o rejestrację produktu w systemie. Kontrolowane są elementy, które zostały określone przez producenta w specyfikacji i które odróżniają ten produkt od innych.

Grupa producentów składająca wniosek o rejestrację danego produktu, zobowiązana jest o wyznaczenie jednostki certyfikującej, która będzie przeprowadzać kontrolę zgodności wytwarzania ze specyfikacją produktu. Jej nazwę i adres podaje we wniosku, a zakres i częstotliwość kontroli określa w specyfikacji. Kontrola zgodności procesu produkcji ze odbywa się na wniosek i koszt producenta. Posiadając zarejestrowany produkt w unijnych systemach ChNP, ChOG lub GTS, producent może się starać o zwrot kosztów kontroli i uzyskiwania certyfikatów (rozdział: Wsparcie dla producentów uczestniczących w systemach jakości żywności). Kontrola jest dobrowolna, wniosek o przeprowadzenie kontroli składa indywidualny producent, niezależnie czy należy do grupy składającej wniosek rejestracyjny czy nie. Certyfikat zgodności uzyskuje indywidualny producent. Tak więc, producent chcąc używać nazwy i znaku, może wprawdzie nie należeć do grupy producentów, ale musi się poddawać kontroli instytucji wskazanej we wniosku grupy i z określoną częstotliwością celem potwierdzenia produkcji zgodnie ze specyfikacją.

Kontrola może być przeprowadzona przez:

- wojewódzkich inspektorów Jakości Handlowej Artykułów Rolno- Spożywczych lub
- upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi jednostki certyfikujące:
- PNG SP. z o.o.

- Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S.A.
- COBICO Sp. z o.o .
- BIOCERT MAŁOPOLSKA Sp. z o.o.
- TUV Rheinland Polska Sp. z o.o.

Nadzór nad jednostkami sprawuje IJHARS.

Kontrola zgodności procesu produkcji ze specyfikacją obejmuje:

- powiązania z regionem,
- pochodzenie geograficzne i granice geograficzne,
- specyficzne gleby,
- specyficzne rasy lub odmiany roślin,
- specyficzne kryteria bądź metody produkcji,
- konkretne rozmiary lub wagi,
- specyficzne smak lub wygląd,
- specyficzne znakowanie lub prezentację produktu,
- wszystkie charakterystyczne dla danego produktu kryteria opisane w specyfikacji

Czynności kontrolne odbywają się w siedzibie jednostki kontrolowanej i obejmują etapy procesu produkcji z których wynika szczególny charakter oraz szczególne właściwości (produkty tradycyjne), związek z regionem (produkty regionalne). W laboratoriach IJHARS lub innych laboratoria posiadających akredytację odbywają się uwzględnione w specyfikacji badania laboratoryjne. Po przeprowadzeniu kontroli określony organ kontrolny wydaje **świadcstwo jakości** potwierdzające zgodność procesu produkcji ze specyfikacją (wydaje: WIJHARS) lub **certyfikat zgodności** (wydaje upoważniona jednostka certyfikująca). W ramach decyzji administracyjnych może nastąpić **zakazanie używania** symbolu lub nazwy ChNP, ChOG, GTS, **zakazanie wprowadzania** do obrotu lub **nakazanie wycofania** z obrotu.

Kontrola urzędowa jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych

Zgodnie z rozporządzeniem 509/2006 i 510/2006 państwa członkowskie wyznaczają właściwy organ lub organy odpowiedzialne za kontrole zgodności z wymogami określonymi w niniejszych rozporządzeniach, zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 882/2004.

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych

Zgodnie z ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych urzędowa kontrola artykułów rolno-spożywczych posiadających zarejestrowane Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne lub będących Gwarantowaną Tradycyjną Specjalnością oraz współpraca z jednostkami sprawującymi taką kontrolę w innych państwach członkowskich UE należy do zadań Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS).

Kontrola urzędowa zapewnia że zarejestrowane nazwy są chronione przed wykorzystywaniem ich w celach komercyjnych, przed zawłaszczaniem, imitacją lub aluzją oraz wszelkimi innymi praktykami mogącymi wprowadzić w błąd konsumentów co do prawdziwego pochodzenia produktu.

Kontrola urzędowa zabezpiecza przed:

- wszelkim bezpośrednim lub pośrednim wykorzystaniem w celach komercyjnych zarejestrowanej nazwy dla produktów nieobjętych rejestracją, o ile produkty te są porównywalne do produktów zarejestrowanych pod tą nazwą lub jeśli stosowanie nazwy pozwala na czerpanie korzyści z renomy nazwy chronionej
- wszelkim nadużywaniem, imitacją lub przywołaniem chronionych nazw, nawet jeśli wskazane jest prawdziwe pochodzenie produktu lub jeśli chroniona nazwa została przetłumaczona lub towarzyszy jej określenie takie, jak: „rodzaj”, „typ”, „metoda”, „na sposób”, „imitacja” lub inne podobne określenie
- wszelkim innym nieprawdziwym lub wprowadzającym w błąd określeniem miejsca pochodzenia lub wytwarzania, właściwości lub podstawowych cech produktu, znajdującym się na opakowaniu zewnętrznym lub wewnętrznym, w materiale reklamowym lub w dokumentach odnoszących się do danego produktu, jak również stosowaniem opakowań mogących stworzyć fałszywe wrażenie co do jego pochodzenia
- wszelkimi innymi praktykami, które mogłyby wprowadzać konsumenta w błąd co do rzeczywistego pochodzenia produktu.

Kontrola urzędowa ma charakter obligatoryjny. Po przeprowadzeniu kontroli wojewódzki inspektor, w drodze decyzji, może zakazać wprowadzenia do obrotu artykułu niespełniającego wymagań w zakresie chronionych nazw pochodzenia, chronionych oznaczeń geograficznych albo nazw specyficznego charakteru.

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych systematycznie przeprowadza kontrole artykułów rolno-spożywczych pod kątem bezprawnego oznakowania w sposób sugerujący, że produkt posiada zarejestrowaną nazwę jako ChNP, ChOG lub GTS.

Przykład: W celu ochrony zarejestrowanych nazw pochodzenia, w 2008 roku - po zarejestrowaniu nazwy „oscypek” - została przeprowadzona kontrola mająca na celu zidentyfikowanie i wyeliminowanie z obrotu handlowego produktów sprzedawanych lub dystrybuowanych jako „oscypki”, a nieodpowiadającym specyfikacji zarejestrowanego produktu.(przypis)

W celu zwalczania nieuczciwych praktyk obowiązują w Polsce odpowiednie przepisy karne zgodnie z art. 57 i 58 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 roku o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych znowelizowana dnia 24 października 2008 r. Przewiduje się karę grzywny, karę ograniczenia wolności, albo karę pozbawienia wolności do lat 2 wobec każdego, kto nie spełniając warunków określonych we wniosku o rejestrację wprowadza do obrotu produkty rolne lub środki spożywcze oznaczone nazwą lub symbolem ChNP, ChOG lub GTS. W stosunku do sprawcy, dla którego popełnianie przestępstwo stanowi stałe źródło dochodu albo produkty stanowią znaczną wartość, przewiduje się natomiast karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Zgodnie z art. 58 ww. ustawy, kto bezpodstawnie używa nazwy wpisanej na listę „tymczasowej ochrony krajowej” podlega karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

źródło: podstawy prawne, www.ijhars.gov.pl

III. Uwarunkowania prawne sprzedaży produktów regionalnych i tradycyjnych

Sprzedaż jakichkolwiek produktów zazwyczaj kojarzy się z rejestrowaniem działalności gospodarczej. Jednak ta reguła nie zawsze obowiązuje. Przy wytwarzaniu i sprzedaży bezpośredniej **produktów nieprzetworzonych**, pochodzących z własnego gospodarstwa, nie jest wymagane rejestrowanie działalności gospodarczej. Natomiast wyrób i sprzedaż **produktów przetworzonych** wymaga zarejestrowania działalności gospodarczej.⁷

Sprzedaż produktów regionalnych może odbywać się w ramach: sprzedaży bezpośredniej oraz sprzedaży marginalnej, lokalnej i ograniczonej. Warunkiem jej rozpoczęcia jest spełnianie określonych wymogów higieniczno-sanitarnych oraz uzyskanie zgody właściwego powiatowego lekarza weterynarii, w przypadku produktów pochodzenia zwierzęcego, lub państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, w przypadku produktów pochodzenie nie zwierzęcego.

Przepisy prawne dotyczące możliwości sprzedaży bezpośredniej oraz marginalnej i lokalnej i ograniczonej funkcjonują w oparciu o dwa kluczowe **rozporządzenia UE**:

§ Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego.

§ Rozporządzenie (WE) nr 852/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie higieny środków spożywczych.

Na ich podstawie wydano w Polsce rozporządzenia wykonawcze, które umożliwiają małym zakładom na niewielką skalę tak zwaną produkcję MOL (marginalna, ograniczona, lokalna) oraz handel produktami pochodzenia zwierzęcego, natomiast rolnikom sprzedaż bezpośrednią artykułów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego.

1. Działalność marginalna, lokalna i ograniczona

Krajowe rozporządzenie wykonawcze:

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz. U. Nr 5, poz. 36 z 2007 r.).

Rozporządzenie określa szczegółowe warunki pozwalające na uznanie działalności MOL, w tym zakres i wielkość produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w ramach tej działalności i obszar, na którym może być prowadzona taka działalność oraz wymagania weterynaryjne, jakie powinny spełniać świeże mięso oraz inne produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do przetwarzania w ramach tej działalności.

⁷ Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej, Winawer Z., Wójcic H., Warszawa 2010.

W ramach tej formy sprzedaży dystrybucją mogą objęte być niewielkie ilości przetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego (np. masło, ser, mięso oraz potrawy mięsne ale również produkty nieprzetworzone). Sprzedaż MOL, w przypadku produktów objętych kontrolą Powiatowego Inspektora Weterynarii⁸, nie wymaga zatwierdzenia a jedynie rejestracji zakładu.

Podmioty zamierzające prowadzić działalność marginalną, lokalną i ograniczoną powiadamiają (wniosek o rejestrację) **powiatowego lekarza weterynarii** właściwego ze względu na miejsce planowanej produkcji o zakresie i wielkości produkcji oraz rodzaju produktów pochodzenia zwierzęcego, które mają być produkowane w zakładzie, co najmniej na 30 dni przed dniem rozpoczęcia prowadzenia tej działalności.

Za działalność marginalną, lokalną i ograniczoną, uznaje się jeżeli:

zakład prowadzi:

- 1) rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa wołowego, wieprzowego, baraniego, koziego, końskiego, drobiowego lub zajęczaków lub
- 2) rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa zwierząt łownych, lub
- 3) rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka, lub
- 4) produkcję i sprzedaż mięsa mielonego, surowych wyrobów mięsnych, lub
- 5) produkcję i sprzedaż produktów mięsnych, w tym gotowych posiłków (potraw) wyprodukowanych z mięsa, lub
- 6) produkcję i sprzedaż porcjowanych, odskórzonych produktów rybołówstwa, filetów rybnych, a także wędzonych i grillowanych oraz poddanych innym rodzajom obróbki cieplnej produktów rybołówstwa, lub
- 7) produkcję i sprzedaż produktów mlecznych wyprodukowanych w gospodarstwie z mleka pozyskanego w tym gospodarstwie lub pozyskanego w gospodarstwie, w którym jest prowadzona działalność w zakresie produkcji mleka surowego lub surowej śmietany, przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej;

Graniczne wielkości produkcji dla:

- 1) rozbioru mięsa wołowego, wieprzowego, baraniego, koziego, końskiego lub produkowanych z tego mięsa surowych wyrobów mięsnych lub mięsa mielonego - 3,5 tony tygodniowo,
- 2) rozbioru mięsa drobiowego lub zajęczaków lub produkowanych z tego mięsa surowych wyrobów mięsnych lub mięsa mielonego - 1,5 tony tygodniowo,
- 3) produktów mięsnych - 4,5 tony tygodniowo,
- 4) rozbioru mięsa zwierząt dzikich utrzymywanych przez człowieka - 0,8 tony miesięcznie,
- 5) rozbioru mięsa pozyskanego ze zwierząt łownych, w ilości nie przekraczającej 30 % liczby zwierząt łownych zaplanowanych do odstrzału,
- 6) produktów rybołówstwa - 0,5 tony tygodniowo,
- 7) produktów mlecznych - tony tygodniowo.

Świeże mięso przeznaczone do rozbioru lub produkcji surowych wyrobów mięsnych powinno być pozyskane ze zwierząt poddanych ubojowi w rzeźni, w szczególności wołowe, wieprzowe, baranie, kozie oraz końskie. W pozostałych przypadkach rozporządzenie

⁸ rozp. nr 853/2004 wyszczególnia zakłady zwolnione z obowiązku zatwierdzenia.

dopuszcza ubój w gospodarstwie, jednak po spełnieniu wymogów stawianych w rozporządzeniach WE 852/2004, 853/2004 i 854/2004 w stosownych zakresach.

Zakład prowadzi sprzedaż produktów pochodzenia zwierzęcego konsumentowi końcowemu, a dostawy tych produktów do innych zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta końcowego nie przekraczają wagowo 30 % ogólnej wielkości produkcji. Miejsca produkcji lub miejsca sprzedaży produktów pochodzenia zwierzęcego, oraz zakłady prowadzące handel detaliczny, do których następuje dostawa, znajdują się na obszarze **jednego województwa lub na obszarze sąsiadujących z nim województw.**

2. Sprzedaż bezpośrednia produktów pochodzenia zwierzęcego

Krajowe rozporządzenie wykonawcze:

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. Nr 5, poz. 38 z 2007 r.).

Rozporządzenie określa:

- 1) wymagania weterynaryjne, jakie powinny być spełnione przy produkcji i przez produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do sprzedaży bezpośredniej,
- 2) wielkość, zakres i obszar produkcji produktów,
- 3) wymagania weterynaryjne dla miejsc prowadzenia sprzedaży bezpośredniej.

Sprzedażą bezpośrednią mogą być objęte **wyłącznie produkty własne**, wyprodukowane przez podmiot prowadzący działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.⁹ W ramach tej formy sprzedaży dystrybucją mogą być objęte niewielkie ilości nieprzetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego. Ta forma sprzedaży nie wymaga zatwierdzenia a jedynie rejestracji zakładu.

Podmioty zamierzające prowadzić działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej powiadamiają (wniosek o rejestrację) **powiatowego lekarza weterynarii** właściwego ze względu na miejsce planowanej produkcji o zakresie i wielkości produkcji oraz rodzaju produktów pochodzenia zwierzęcego, które mają być produkowane w zakładzie, co najmniej na 30 dni przed dniem rozpoczęcia prowadzenia tej działalności.¹⁰

Asortyment towaru sprzedawanego w ramach tej formy sprzedaży jest ograniczony do:

1) drobiu:

- a) ubój drobiu w gospodarstwie rolnym producenta, którego roczna produkcja nie przekracza 2.500 sztuk w przypadku indyków lub gęsi, albo 10.000 sztuk w przypadku innych gatunków drobiu,

⁹ § 19 rozp. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.

¹⁰ § 20 rozp. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.

- b) sprzedaż tuszek drobiowych
- 2) zajęczaków:
 - a) ubój zajęczaków w gospodarstwie rolnym producenta
 - b) sprzedaż tuszek zajęczaków
- 3) zwierząt łownych - sprzedaż:
 - a) tusz grubej zwierzyny łownej nieoskórowanej lub
 - b) tuszek drobnej zwierzyny łownej niewypatroszonej
 - po odstrzale wykonanym zgodnie z prawem łowieckim
- 4) produktów rybołówstwa:
 - a) sprzedaż, przez uprawnionego do rybactwa, w rozumieniu przepisów o rybactwie śródlądowym, lub przez wykonującego rybołówstwo morskie, w rozumieniu przepisów o rybołówstwie, żywych lub schłodzonych produktów rybołówstwa, niepoddanych czynnościom naruszającym ich pierwotną budowę anatomiczną:
 - b) uśmiercanie, wykrwawianie, odgławianie, usuwanie płetw i patroszenie produktów rybołówstwa,
 - c) sprzedaż produktów rybołówstwa poddanych czynnościom, o których mowa w lit. b
- 5) żywych ślimaków lądowych z gatunku *Helix pomatia* Linné, *Helix aspersa* Muller, *Helix lucorum* oraz gatunków z rodziny Achatinidae
- 6) mleka surowego lub surowej śmietany, pozyskanych w gospodarstwie rolnym producenta
- 7) jaj konsumpcyjnych
- 8) produktów pszczelich nieprzetworzonych, takich jak: miód, pyłek pszczele, pierzga, mleczko pszczele, pozyskanych z pasiek będących w posiadaniu producenta (sprzedaż do zakładów prowadzących handel detaliczny tylko jeżeli zostały opakowane w opakowania jednostkowe).

Wielkość produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej wynosi:

- 1) do 50 sztuk tygodniowo - dla tuszek indyków lub gęsi;
- 2) do 200 sztuk tygodniowo - dla tuszek innych gatunków drobiu, niż wymienione w pkt 1;
- 3) do 100 sztuk tygodniowo - dla tuszek zajęczaków;
- 4) do 1.000 litrów tygodniowo - dla mleka surowego;
- 5) do 500 litrów tygodniowo - dla surowej śmietany;
- 6) od 350 do 2.450 sztuk tygodniowo - dla jaj konsumpcyjnych.

Sprzedaż nieprzetworzonych produktów pochodzenia zwierzęcego konsumentowi końcowemu może odbywać się w miejscach prowadzenia sprzedaży bezpośredniej, w tym znajdujących się na terenie gospodarstw rolnych, na targowiskach, do zakładów prowadzących handel detaliczny lub ze statków, z wyłączeniem statków zamrażalni i statków przetwórci – w przypadku produktów rybackich.

Sprzedaż bezpośrednia produktów pochodzenia zwierzęcego może być prowadzona na obszarze **województwa, na obszarze którego jest prowadzona produkcja, lub na obszarze sąsiadujących z nim województw**. Jeżeli podmiot prowadzący działalność w zakresie produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej zamierza prowadzić sprzedaż tych produktów na obszarze powiatu innego niż powiat, na obszarze którego jest prowadzona produkcja, informuje o tym fakcie powiatowego lekarza

weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia sprzedaży, w terminie 7 dni przed dniem rozpoczęcia tej sprzedaży. Sprzedaży bezpośredniej produktów pochodzenia zwierzęcego można dokonywać ze specjalistycznych środków transportu, przy czym, w przypadku sprzedaży jednocześnie więcej niż jednego rodzaju produktów wyżej wymienionych, zapewnia się rozdzielenie tych produktów w sposób uniemożliwiający zanieczyszczenie.

W miejscach prowadzenia sprzedaży bezpośredniej zapewnia się:

- 1) wyodrębnione miejsce na sprzęt i środki do czyszczenia i dezynfekcji;
- 2) co najmniej jedną umywalkę przeznaczoną do mycia rąk, z ciepłą i zimną wodą, zaopatrzoną w środki do mycia rąk i ich higienicznego suszenia;
- 3) toaletę spłukiwaną wodą, której drzwi wejściowe nie otwierają się bezpośrednio do pomieszczenia, w którym znajdują się produkty pochodzenia zwierzęcego, wyposażoną w naturalną lub mechaniczną wentylację, lub
- 4) toaletę spłukiwaną wodą, zlokalizowaną w pobliżu miejsca produkcji lub miejsca prowadzenia sprzedaży bezpośredniej oraz wyposażoną w naturalną lub mechaniczną wentylację.

Miejsca prowadzenia sprzedaży bezpośredniej utrzymuje się w czystości poprzez właściwe czyszczenie i dezynfekcję. Stanowiska do mycia i przygotowania produktów do sprzedaży powinny się znajdować w miejscu wydzielonym i oddalonym od umywalk do mycia rąk. Instalacje, urządzenia i sprzęt mające kontakt z produktami pochodzenia zwierzęcego powinny być wykonane z materiałów wykluczających możliwość zanieczyszczenia tych produktów i utrzymywane w dobrym stanie technicznym.

Dezynfekcję drobnego sprzętu, w tym noży, przeprowadza się w wodzie, w temperaturze nie niższej niż 82 °C lub przy użyciu innej metody zapewniającej równoważny skutek.

Czyszczenie i dezynfekcję instalacji, urządzeń oraz sprzętu, w tym opakowań wielokrotnego użytku oraz pojemników lub kontenerów przeprowadza się po zakończeniu cyklu produkcyjnego lub po każdym zakończeniu pracy, lub częściej - jeżeli jest to konieczne.

Osoby mające kontakt z produktami pochodzenia zwierzęcego przy wykonywaniu czynności związanych ze sprzedażą bezpośrednią powinny:

- 1) przestrzegać zasad higieny w procesie produkcji i sprzedaży;
- 2) posiadać orzeczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do wykonywania pracy wymagającej kontaktu z żywnością, wydane na podstawie przepisów o chorobach zakaźnych i zakażeniach;
- 3) używać czystej, w jasnym kolorze, odzieży roboczej, nakrycia głowy zastaniającego włosy oraz obuwia roboczego;
- 4) myć ręce przed każdym przystąpieniem do pracy lub po ich zabrudzeniu.

Produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do sprzedaży bezpośredniej powinny być świeże, o cechach organoleptycznych charakterystycznych dla danego produktu oraz przechowywane w sposób uniemożliwiający ich psucie się, namnażanie się chorobotwórczych mikroorganizmów lub tworzenie się toksyn. Pakowanie produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej w miejscu sprzedaży odbywa się w obecności konsumenta końcowego (z wyłączeniem tuszek drobiowych, tuszek

zajęczaków oraz produktów pszczelich, jeżeli zostały opakowane w opakowania jednostkowe w miejscu produkcji). Na opakowaniach zbiorczych lub transportowych produktów przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej poza terenem gospodarstwa rolnego lub miejscem przyległym do miejsca produkcji umieszcza się imię i nazwisko albo nazwę producenta oraz adres miejsca prowadzenia działalności. Informacje takie, dodatkowo umieszcza się w miejscu sprzedaży w sposób czytelny i widoczny dla konsumenta końcowego. Rozporządzenie określa również temperatury przechowywanych lub transportowanych produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej.

3. Sprzedaż bezpośrednia produktów innych niż zwierzęce

Krajowe rozporządzenie wykonawcze:

§Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie dostaw bezpośrednich środków spożywczych (Dz. U. Nr 112, poz.774 z 2007 r.).

Rozporządzenie określa zakres działalności prowadzonej w ramach dostaw bezpośrednich środków spożywczych, w tym wielkość i obszar dostaw bezpośrednich oraz wymagania higieniczne dla działalności prowadzonej w ramach dostaw bezpośrednich żywności.

W ramach tej formy sprzedaży dystrybucja dotyczy dostaw bezpośrednich, które mogą obejmować: produkty produkcji pierwotnej pochodzenia roślinnego, takie jak:

- zboża,
- owoce,
- warzywa,
- zioła,
- grzyby uprawne,
- pochodzące wyłącznie z własnych upraw lub hodowli producentów produkcji pierwotnej, nie stanowiących działów specjalnych produkcji rolnej oraz
- pozostałe surowce pochodzące z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego.

Dostawy bezpośrednie obejmują również środki spożywcze pochodzące z produktów lub surowców, o których mowa wyżej w postaci kiszonych lub suszonych.

Dostawy bezpośrednie środków spożywczych są realizowane bezpośrednio przez producentów produkcji pierwotnej, którzy dostarczają **małe** ilości środków spożywczych do konsumentów finalnych lub do zakładów detalicznych zaopatrujących konsumentów finalnych.

Wielkości obrotu w ramach dostaw bezpośrednich nie mogą przekraczać:

- 1) wielkości plonów, w skali roku, poszczególnych surowców uzyskanych przez producentów produkcji pierwotnej z gospodarstw rolnych, których są oni właścicielami lub użytkownikami na podstawie innych niż własność tytułów prawnych użytkownika gruntów rolnych;
- 2) ilości surowców pochodzących z dokonywanych osobiście zbiorów ziół i runa leśnego osoby dostarczającej środki spożywcze w ramach dostaw bezpośrednich.

Działalność w ramach dostaw bezpośrednich może być prowadzona **na terenie województwa**, w którym prowadzona jest produkcja pierwotna lub **na terenie województw przyległych**. Jeżeli działalność w ramach dostaw bezpośrednich jest prowadzona na terenie kilku powiatów, państwowy powiatowy inspektor sanitarny właściwy dla miejsca prowadzenia produkcji pierwotnej powiadamia państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o wpisie do rejestru działalności w zakresie dostaw bezpośrednich. Działalność w ramach dostaw bezpośrednich zwolniona jest z obowiązku zatwierdzania przez Powiatowego Inspektora Sanitarnego. Wymagana jest jedynie rejestracja zakładu.

Dostawa bezpośrednia nie może być działalnością, w rozumieniu działalności gospodarczej, w systemie pośrednictwa i dalszej odsprzedaży. Działalność ta może odbywać się bezpośrednio pomiędzy producentem środków surowców, czyli płodów rolnych i:

- konsumentem finalnym, albo
- lokalnym sklepem detalicznym lub lokalną restauracją bądź stołówką, nie w celu dalszej odsprzedaży innemu podmiotowi gospodarczemu, lecz w celu zaopatrzenia konsumentów finalnych (klientów).¹¹

źródło: podstawy prawne, „Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej”, Winawer Z., Wójec H., Warszawa 2010.

¹¹ Artykuł 2009: Sławomir Sosnowski, Przewodniczący Komisji Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Związku Województw RP, Internet.

IV. Wsparcie dla producentów uczestniczących w systemach jakości żywności

Producenci i grupy producentów uczestniczący w unijnych i krajowych systemach jakości żywności mogą otrzymać wsparcie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. Działania przewidują między innymi zwrot kosztów kontroli, po których uzyskuje się certyfikaty potwierdzające produkcję zgodnie ze specyfikacją czy też refundacje kosztów promocji i reklamy.

1. Wsparcie finansowe

Unijne regulujące prawne:

§ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

§ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania w/w rozporządzenia Rady.

§ Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.

§ Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych.

§ Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie EWG nr 2092/91.

Krajowe akty prawne:

§ Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

§ Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. 2007 nr 64 poz. 427) z póź. zmianami z dnia 6 grudnia 2008 r. (Dz.U. 2008 nr 237 poz. 1655).

§ Ustawa o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r. (Dz.U. 2004 nr 11 poz. 94) z póź. zm. z dnia 30 marca 2007 r. (Dz.U. 2007 nr 80 poz. 541).

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania "Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności," (Dz.U. 2008 nr 20 poz. 119) znowelizowane dnia 1 kwietnia 2009 r. (Dz.U. 2009 nr 60 poz. 497) i dnia 18 listopada 2009 r. (Dz.U. 2009 nr 199 poz. 1536).

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 czerwca 2009 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Działania informacyjne i promocyjne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. 2009 nr 99 poz. 830) znowelizowane dnia 18 listopada 2009 r. (Dz.U. 2009 nr 200 poz. 1539).

Działanie 132 – Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

Celem działania jest:

- Poprawa jakości produkcji i produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi;
- Zwiększenie spożycia żywności wysokiej jakości;
- Wsparcie rolników wytwarzających żywność wysokiej jakości.

Instytucją zarządzającą jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a instytucją wdrażającą i agencją płatniczą - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

O pomoc może ubiegać się producent rolny (osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej), wpisany do ewidencji producentów rolnych prowadzonej przez ARiMR, który nie został wykluczony z ubiegania się o pomoc na podstawie przepisów Unii Europejskiej i krajowych oraz wytwarza produkty przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach wspólnotowych lub krajowych systemów jakości żywności.

Wspólnotowe systemy jakości żywności kwalifikujące się do pomocy:

1. System Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych (ChNP, ChOG) w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 510/2006;
2. System Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności (GTS) w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 509/2006;
3. „Rolnictwo ekologiczne” w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007.

Krajowe systemy jakości żywności kwalifikujące się do pomocy:

1. Integrowana produkcja (IP) w rozumieniu ustawy o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r.;
2. System „Jakość Tradycja” (od 11.12.2009 r.).

Maksymalna wysokość pomocy uzależniona jest od tego, w jakim systemie jakości rolnik uczestniczy. Poniżej przedstawione zostały **roczne** stawki, o które rolnik może się ubiegać przez pięć kolejnych lat i wynoszą:

- **3200 zł** - w systemach Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności oraz Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych.
- **996 zł** - w systemie Produkcji ekologicznej.
- **2750 zł** - w systemie Integrowanej Produkcji (**w tym do 750 zł** koszty składki na rzecz grupy producentów oraz zakupu publikacji na temat IP i zakupu pułapek feromonowych i lepowych).
- **1470 zł** - w systemie "Jakość Tradycja".

Można jednocześnie ubiegać się (na osobnych) wnioskach o pomoc, a potem o płatność, z tytułu uczestniczenia w różnych systemach jakości żywności albo w związku z wytwarzaniem różnych produktów posiadających Gwarantowaną Tradycyjną Specjalność, Chronioną Nazwę Pochodzenia lub Chronione Oznaczenie Geograficzne. Producent rolny otrzyma wsparcie na podstawie kosztów rzeczywiście poniesionych i udokumentowanych. Roczna suma uzyskiwanego wsparcia nie może być wyższa niż równowartość **3000 euro na gospodarstwo**. Do naliczanej płatności NIE będzie wliczany zapłacony podatek od towarów i usług (VAT).

Pomoc obejmuje zwrot kosztów:

1. Uzyskanych w ramach kontroli następujących certyfikatów:

- certyfikat zgodności lub świadectwo jakości handlowej produktów wytwarzanych w ramach systemów Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności;
- certyfikat, dotyczący produkcji ekologicznej (o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli - w załączniku XII); Certyfikat określa produkcje w kategoriach jako: produkcja ekologiczna, produkty w okresie konwersji, a także produkcja nieekologiczna prowadzona równolegle do produkcji/przetwarzania zgodnie z art. 11 rozporządzenia (WE) nr 834/2007.
- certyfikaty potwierdzające stosowanie integrowanej produkcji (do tych kosztów zalicza się koszty poniesione na uzyskanie zaświadczeń o nieprzekroczeniu w roślinach i produktach roślinnych dopuszczalnych poziomów pozostałości środków ochrony roślin, metali ciężkich, azotanów i innych pierwiastków oraz substancji szkodliwych).
- certyfikat zgodności potwierdzający, że produkty zostały wytworzone zgodnie ze specyfikacją i standardami systemu "Jakość Tradycja".

2. Składek poniesionych na rzecz grupy producentów, działającej w jednej z form organizacyjnych wymienionych w załączniku nr 1 do *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania "Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013*, która w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku o płatność, realizowała zadania określone w załączniku nr 2 do tego rozporządzenia (stowarzyszenie, kółko rolnicze i rolnicze zrzeszenie branżowe, spółdzielnia, grupa producentów rolnych, wstępnie uznana grupa producentów, organizacja producentów owoców i warzyw oraz grupa producentów chmielu - jeżeli grupa producentów skupia i reprezentuje producentów rolnych biorących udział we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości żywności).

3. Zakupu specjalistycznych publikacji na temat prowadzenia produkcji integrowanej oraz zakupu pułapek feromonowych i lepowych (dotyczy tylko systemu IP).

Wnioski dotyczące CHNP-ChOG i GTS (o pomoc i o płatność) składa się **osobno** dla każdego produktu. Wnioski dotyczące Rolnictwa ekologicznego, Integrowanej Produkcji i systemu "Jakość Tradycja" (o pomoc i o płatność) składa się **łącznie** dla wszystkich produktów.

Wniosek o przyznanie pomocy

składa się (osobiście lub w wysyłając pocztą) w oddziale regionalnym ARiMR właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę producenta rolnego.

Termin składania wniosków o przyznanie pomocy mija 31 grudnia 2013 roku lub z końcem dnia roboczego następującego po dniu podania do publicznej wiadomości informacji, że zapotrzebowanie na środki finansowe wynikające ze złożonych wniosków osiągnęło co najmniej 110% środków dostępnych w ramach Programu.

W przypadku produktów zarejestrowanych jako Chronione Nazwy Pochodzenia, Chronione Oznaczenia Geograficzne i gwarantowane tradycyjne Specjalności do wniosku o przyznanie pomocy należy dołączyć wymagane załączniki:

- kopia certyfikatu zgodności wydanego przez jednostkę certyfikującą upoważnioną i podaną we wniosku o rejestrację w rozumieniu *ustawy z 17 grudnia 2004 r.* wydanego nie wcześniej niż 9 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, albo
- kopia świadectwa jakości handlowej wydanego przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, wydanego nie wcześniej niż 9 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, potwierdzających zgodność procesu produkcji produktu posiadającego ChNP, ChOG lub GTS ze specyfikacją, albo
- oświadczenie producenta rolnego o wytwarzaniu produktów zgodnie z przepisami rozporządzenia *nr 509/2006* albo *nr 510/2006*. Oświadczenie powinno uwzględniać: produkty i rodzaj produkcji, jakie zostały objęte systemem kontroli, dane jednostki certyfikującej, do której producent rolny zgłosił się oraz datę objęcia systemem kontroli.

W przypadku produktów produkcji ekologicznej do wniosku o przyznanie pomocy dołącza się załączniki:

- kopia certyfikatu, o którym mowa w *rozporządzeniu Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli* w załączniku XII, wydanego przez upoważnioną jednostkę certyfikującą nie wcześniej niż 9 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej, albo
- oświadczenie producenta rolnego o wytwarzaniu produktów w okresie konwersji zgodnie z *rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych* i uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 2092/91. Oświadczenie powinno uwzględniać: produkty i rodzaj produkcji, jakie zostały objęte systemem kontroli, dane jednostki certyfikującej, do której producent rolny zgłosił się oraz datę objęcia systemem kontroli.

w przypadku systemu IP do wniosku dołącz się załączniki:

- kopia zgłoszenia zamiaru prowadzenia integrowanej produkcji, złożonego do wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa nie wcześniej niż 9 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

w przypadku systemu „Jakość Tradycja” do wniosku dołącz się załączniki:

- kopia certyfikatu zgodności potwierdzającego, że produkty zostały wytworzone zgodnie ze specyfikacją i standardami systemu "Jakość Tradycja", wydanego przez upoważnioną jednostkę certyfikującą nie wcześniej niż 9 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, albo
- oświadczenie o wytwarzaniu produktów zgodnie ze specyfikacją i standardami systemu "Jakość Tradycja". Oświadczenie powinno uwzględniać: produkty i rodzaj produkcji, jakie zostały objęte systemem kontroli, dane jednostki certyfikującej, do której producent rolny zgłosił się oraz datę objęcia systemem kontroli.

Wniosek o przyznanie płatności składa się (osobiście lub w wysyłając pocztą) w oddziale regionalnym ARiMR właściwym ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę producenta rolnego. Należy go złożyć w terminie 90 dni od dnia upływu "okresu pomocy", którego wniosek dotyczy. Wnioski można składać przez 5 kolejnych lat od uprawomocnienia się decyzji o przyznaniu pomocy, każdorazowo składając wniosek o płatność. Każdy z wniosków

o płatność składa się za miniony, tzw. "**okres pomocy**", obejmujący kolejne 12 miesięcy od dnia, w którym producent rolny przystąpił do systemu jakości żywności.

W systemach ChNP-ChOG i GTS dniem przystąpienia (pierwszym dniem pierwszego "okresu pomocy") jest data wydania certyfikatu lub świadectwa jakości handlowej, którego kopia została dołączona do wniosku o przyznanie pomocy, albo złożenia wniosku o przyznanie pomocy wraz z oświadczeniem producenta rolnego o wytwarzaniu produktów zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 509/2006 lub 510/2006.

W systemie Produkcji ekologicznej produktów rolnych dniem przystąpienia jest data wydania certyfikatu, którego kopia została dołączona do wniosku o przyznanie pomocy, albo złożenia wniosku o przyznanie pomocy wraz z oświadczeniem producenta rolnego o wytwarzaniu produktów w okresie konwersji zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007 .

W systemie IP dniem przystąpienia jest data zgłoszenia do wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa zamiaru prowadzenia integrowanej produkcji, którego kopia została dołączona do wniosku o przyznanie pomocy.

W systemie "Jakość Tradycja" dniem przystąpienia jest data wydania certyfikatu, którego kopia została dołączona do wniosku o przyznanie pomocy, albo złożenia wniosku o przyznanie pomocy wraz z oświadczeniem o wytwarzaniu produktów zgodnie ze specyfikacją i standardami systemu "Jakość Tradycja".

Wraz z wypełnionym formularzem wniosku należy złożyć **wymagane załączniki**, którymi są:

W przypadku ChNP - ChOG, GTS:

- kopia certyfikatu zgodności wydanego przez jednostkę certyfikującą upoważnioną i podaną we wniosku o rejestrację w rozumieniu przepisów ustawy o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych, wydanego lub ważnego co najmniej przez 6 miesięcy w okresie, za który jest składany wniosek albo
- kopia świadectwa jakości handlowej wydanego przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, potwierdzających zgodność procesu produkcji produktu posiadającego chronioną nazwę pochodzenia, chronione oznaczenie geograficzne lub gwarantowaną tradycyjną specjalność ze specyfikacją, wydanego w okresie, za który jest składany wniosek;
- dowody księgowe potwierdzające poniesienie kosztów objętych refundacją w ramach tego działania.

w przypadku Produkcji ekologicznej:

- kopia certyfikatu, o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli, w załączniku XII, wydanego lub ważnego co najmniej przez 6 miesięcy w okresie, za który jest składany wniosek.
- dowody księgowe potwierdzające poniesienie kosztów objętych refundacją w ramach tego działania.

W przypadku systemu IP:

- kopie certyfikatów poświadczających stosowanie integrowanej produkcji, wydanych przez wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa w okresie, którego wniosek dotyczy;
- dowody księgowe potwierdzające poniesienie kosztów objętych refundacją w ramach tego działania.

w przypadku systemu "Jakość Tradycja":

- kopia certyfikatu zgodności potwierdzającego, że produkty zostały wytworzone zgodnie ze specyfikacją i standardami systemu „Jakość Tradycja”, wydanego przez upoważnioną jednostkę certyfikującą, wydanego lub ważnego co najmniej przez 6 miesięcy w okresie, za który jest składany wniosek,
- dowody księgowe potwierdzające poniesienie kosztów objętych refundacją w ramach tego działania.

Wsparcia nie otrzyma producent, który:

- nie posiada numeru w ewidencji producentów rolnych prowadzonej przez ARiMR, nie jest w okresie oczekiwania na nadanie numeru, oraz nie złożył wniosku o nadanie numeru równocześnie z wnioskiem o przyznanie pomocy w ramach tego działania;
- nie będzie w stanie przedłożyć wymaganych dokumentów potwierdzających uczestnictwo w danym systemie jakości żywności (a jeśli ubiega się o płatność - również wówczas gdy nie przedstawi dowodów księgowych potwierdzających poniesienie kosztów, na podstawie których obliczana jest wysokość wsparcia).
- został wykluczony na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005, str. 1, z późn. zm.) oraz innych przepisów wydanych w trybie tego rozporządzenia, jak np. Rozporządzenia Komisji (WE) Nr 1975/2006 z dnia 7 grudnia 2006 r., ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w zakresie wprowadzenia procedur kontroli, jak również wzajemnej zgodności w odniesieniu do środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich;
- otrzymał od ARiMR decyzję przyznającą rentę strukturalną.
- Ponadto ARiMR odrzuci wniosek złożony poza terminem przyjmowania wniosków, oraz odmówi przyznania pomocy, jeżeli w trakcie rozpatrywania wniosku okaże się, że limit środków finansowych przeznaczony na to działanie PROW 2007-2013 został wyczerpany.

Działanie 133 – Działania informacyjne i promocyjne

Celem działania jest:

- zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności,
- pogłębienie wiedzy konsumentów o mechanizmach jakości żywności i zaletach produktów objętych mechanizmami jakości żywności,
- wsparcie grup producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności.

Instytucją zarządzającą jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, instytucją wdrażającą Agencja Rynku Rolnego, a agencją płatniczą - Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

O pomoc może ubiegać się grupa producentów oznaczająca organizację, mającą dowolną formę prawną, rozumiana jako organizacja producentów lub przetwórców, aktywnie uczestniczących w mechanizmie jakości i skupionych wokół produktu rolnego, środka spożywczego lub sposobu produkcji.

1) która została wpisana do centralnego rejestru przedsiębiorców, o którym mowa w art. 22 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1702);

2) której został nadany numer identyfikacyjny w trybie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, zwany dalej „numerem identyfikacyjnym”;

3) której członkowie wytwarzają lub - jeżeli grupa producentów ma formę spółdzielni w rozumieniu przepisów prawa spółdzielczego – która wytwarza lub której członkowie wytwarzają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w celu wprowadzenia na rynek, produkty wspólnotowych i krajowych systemów jakości żywności.

Wspólnotowe systemy jakości żywności kwalifikujące się do pomocy:

4. System Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych (ChNP, ChOG) w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 510/2006;

5. System Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności (GTS) w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 509/2006;

6. „Rolnictwo ekologiczne” w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007.

Krajowe systemy jakości żywności kwalifikujące się do pomocy:

3. Integrowana produkcja (IP) w rozumieniu ustawy o ochronie roślin z dnia 18 grudnia 2003 r.;

4. System „Jakość Tradycja” (od 11.12.2009 r.).

Pomoc jest przyznawana na operację, która jest realizowana przez okres nie dłuższy niż 2 lata od dnia zawarcia umowy, jednak nie później niż do dnia 30 czerwca 2015 r. Operacja może być realizowana w jednym albo kilku etapach. Jeżeli operacja jest realizowana w kilku etapach, każdy etap trwa co najmniej 3 miesiące. Jeżeli operacja ma być realizowana przez nie więcej niż 6 miesięcy, realizuje się ją w jednym etapie. Realizowana operacja nie może być dofinansowana z innych środków określonych w rozporządzeniu, w zakresie działań promocyjnych i informacyjnych dla produktów rolnych, rynku owoców i warzyw, itp. Pomoc przyznaje się w formie **refundacji 70 % kosztów** określonych w znaczniku do rozporządzenia i poniesionych od dnia, w którym została zawarta umowa, do dnia zakończenia realizacji operacji określonego w umowie, zwanych dalej „kosztami kwalifikowalnymi”.

Koszty kwalifikowalne podlegające refundacji:

1) reklamy w telewizji, radio, prasie lub innych mediach;

2) promocji w punktach sprzedaży;

3) przygotowania stoisk i materiałów reklamowych;

4) udziału w pokazach, wystawach i targach;

5) organizacji szkoleń i konferencji;

- 6) prowadzenia serwisu internetowego;
- 7) najmu powierzchni reklamowej;
- 8) publikacji broszur, ulotek, plakatów, zaproszeń i innych materiałów reklamowych
- 9) Wynagrodzenia dostawcy towarów lub usług, niezbędnych do realizacji operacji;
- 10) zakupu rzeczowych aktywów obrotowych;
- 11) najmu środków trwałych albo amortyzacji zakupionych środków trwałych, w przypadku gdy zakup jest bardziej opłacalny lub najem jest niemożliwy;
- 12) w przypadku realizacji operacji poza siedzibą grupy producentów:

a) podróży samolotem w klasie ekonomicznej, koleją lub innym publicznym środkiem transport w I lub II klasie,

b) podróży samochodem, przy czym koszt podróży za 1 kilometr ustala się do wysokości stawki określonej w przepisach w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy,

c) zakwaterowania — do wysokości 480 zł na jeden dzień dla jednej osoby,

d) pobytu w miejscu realizacji operacji, w tym wyżywienia, przejazdów, połączeń telefonicznych do wysokości:

— diety nie wyższej niż określona zgodnie z przepisami w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju

— jeżeli operacja jest realizowana poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

— 160 zł na dzień — jeżeli operacja jest realizowana na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

- Koszty kwalifikowalne NIE obejmują podatku od towarów i usług VAT!

Wniosek o przyznanie pomocy składa się w centrali ARR po upływie 14 dni od dnia podania do wiadomości publicznej, na stronie internetowej ARR, informacji o możliwości składania wniosków o przyznanie pomocy. Jest on rozpatrywany w terminie 60 dni od dnia jego złożenia. Do wniosku o przyznanie pomocy dołącza się dokumenty niezbędne do przyznania pomocy, których wykaz zawiera formularz wniosku o przyznanie pomocy. Pomoc jest przyznawana wg kolejności złożonych wniosków.

Wniosek o płatność. Pomoc jest wypłacana na wniosek o płatność po zakończeniu realizacji operacji albo części operacji, jeżeli operacja jest realizowana w etapach. Wniosek o płatność składa się bezpośrednio w centrali ARR, w terminie określonym w umowie. Do wniosku o płatność dołącza się dokumenty potwierdzające zrealizowanie operacji lub jej etapu w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych z nią związanych.

źródło: podstawy prawne, www.minrol.gov.pl, www.arimr.gov.pl

2. Wsparcie instytucjonalne

1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi jest odpowiedzialne za koordynację działań i realizację celów związanych z rozwojem, identyfikacją i promocją produktów tradycyjnych i regionalnych. MRiRW prowadzi system rejestracji

produktów o określonym pochodzeniu geograficznym i specyficznej, tradycyjnej jakości oraz przyjmuje, prowadzi ocenę i przekazuje wnioski o rejestrację nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych oraz gwarantowanych tradycyjnych specjalności do Komisji Europejskiej. Do zadań MRiRW należy prowadzenie i uaktualnianie Listy Produktów Tradycyjnych oraz jej publikowanie na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Na stronie internetowej www.minrol.gov.pl znajdują się także materiały informacyjne dotyczące tematyki produktów regionalnych i tradycyjnych.

2. Wojewódzkie Urzędy Marszałkowskie

Wojewódzkie Urzędy Marszałkowskie prowadzą politykę promocyjną i informacyjną dotyczącą produktów regionalnych i tradycyjnych dysponując środkami przewidzianymi w Regionalnych Programach Operacyjnych (RPO) na lata 2007-2013.

Do zadań Marszałków Województw należy:

- Przyjmowanie i ocena wniosków o wpis produktu na listę produktów tradycyjnych. Pozytywnie zweryfikowane wnioski przesyłane są do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
- Promocja i rozpowszechnianie informacji na terenie właściwego danemu Marszałkowi województwa o znajdujących się na Liście Produktów Tradycyjnych produktach oraz możliwościach i warunkach wpisu .

Wpisanie na Listę Produktów Tradycyjnych wyrobów pochodzących z konkretnych województw stwarza Marszałkom Województw możliwość nowej formy działań służących promocji województwa. Rodzaj działań informacyjnych i promocyjnych, ich zasięg oraz formy realizacji zależą od decyzji poszczególnych Marszałków Województw.

Na stronach internetowych poszczególnych wojewódzkich urzędów marszałkowskich pojawiają się informacje o realizowanych działaniach promocyjno-informacyjnych, do których często zapraszani są producenci w celu prezentacji produktów regionalnych i tradycyjnych.

3. Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego

Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego powstała w 2004 roku. Jest organizacją zrzeszającą producentów i podejmującą szereg działań mających na celu zbudowanie wspólnie z administracją rządową i samorządową polskiego systemu dla produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych na wzór krajów Unii.

Do zadań Izby należy kreowanie polityki wspierania rozwoju produktów regionalnych i lokalnych, promowanie tych produktów oraz inicjowanie działań na rzecz zapewnienia wyższej jakości produktów dostępnych na rynku. Izba podejmuje działania w kierunku przygotowania polskiego prawa, polskich instytucji i polskiego rynku do wykorzystania szans rozwoju produktów regionalnych i lokalnych. Aktywnie działa w zakresie wsparcia i ochrony interesów swoich członków. Jest inicjatorem wielu przedsięwzięć promujących produkty tradycyjne i regionalne Polski, w tym m. in. jest organizatorem przedsięwzięcia „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” oraz innych.

Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego stworzyła polski system jakości żywności dla produktów tradycyjnych. Jest to znak Jakość Tradycja zarejestrowany w Urzędzie Patentowym za numerem Z-307821 i chroniony zgodnie z prawem własności przemysłowej jako znak wspólny gwarancyjny.

więcej informacji na stronie www.produktyregionalne.pl

4. Ośrodki Doradztwa Rolniczego oraz Centrum Doradztwa Rolniczego

Centrum Doradztwa Rolniczego, które podlega Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi zajmuje się działalnością promocyjną i informacyjną z zakresu tematyki produktów regionalnych i tradycyjnych oraz wsparciem merytorycznym doradców jednostek doradztwa rolniczego.

Ośrodki Doradztwa Rolniczego podlegają Marszałkom Wojewódzkim. W ramach zadań z zakresu doradztwa rolniczego prowadzą szkolenia dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie promocji produktów regionalnych i lokalnych. Odpowiedni specjaliści udzielają rolnikom wsparcia w wypełnianiu wniosków rejestrujących produkty.

Agencja Restrukturyzacji
i Modernizacji Rolnictwa

5. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jest instytucją wdrażającą działanie służące wsparciu producentów produktów regionalnych i tradycyjnych - „Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności” w ramach PROW 2007-2013 oraz wsparciu na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych.

Pomoc na przygotowanie wniosku o rejestrację

Zasady i tryb udzielania pomocy dla małych i średnich przedsiębiorstw ubiegających się o rejestrację nazwy pierwotnego produktu rolnego jako chronionej nazwy pochodzenia, chronionego oznaczenia geograficznego lub gwarantowanej tradycyjnej specjalności określone zostały w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2009 r. w sprawie udzielania pomocy finansowej na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 9, poz. 51)*.

Pomoc ta może być udzielona na przygotowanie informacji dotyczących:

- 1) tradycyjnego charakteru, pochodzenia i historii produktu lub
- 2) związku produktu z regionem pochodzenia, w szczególności wytyczenia obszaru geograficznego, badań laboratoryjnych, badań poziomu rozpoznawalności i renomy produktu, lub
- 3) metody produkcji oraz opisu produktu, lub
- 4) oznakowania produktu, lub
- 5) dowodu pochodzenia.

Informacje te są niezbędne do opracowania wniosku o rejestrację, a ich przygotowanie wymaga wiedzy specjalistycznej. Usługi te muszą być wykonane przez podmioty trzecie, niezaangażowane i niezależne od producentów. Wykonanie usług muszą zostać

udokumentowane przez podmioty wnioskujące o pomoc za pomocą dokumentów księgowych. Ponadto pomoc przyznawana jest tylko i wyłącznie w przypadku, gdy informacje wykonane przez takich usługodawców zostaną w sposób rzeczywisty i rzetelny wykorzystane do przygotowania wniosku o rejestrację. Ponadto wniosek o rejestrację musi uzyskać wstępną akceptację na poziomie krajowym i zostać przekazany do Komisji Europejskiej.

Pomoc będzie udzielana do wysokości 100% poniesionych wydatków, jednak nie będzie ona mogła przekroczyć 10 000 zł. Kwota ta wynika ze średnich szacunkowych kosztów sporządzenia ekspertyz potwierdzających tradycyjny charakter produktu, dotyczących pochodzenia i historii produktu, opisujących dowód na jego pochodzenie oraz przeprowadzenia ewentualnych badań potwierdzających związek produktu z regionem pochodzenia, a także uwzględniających poniesione wydatki na szczegółowe określenie metody produkcji, opisu produktu czy przygotowanie odpowiedniego oznakowania. Pomoc będzie przyznawana w drodze decyzji administracyjnej przez Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

więcej informacji na www.arimr.gov.pl, www.minrol.gov.pl

**Agencja
Rynku
Rolnego**

6. Agencja Rynku Rolnego

Agencja Rynku Rolnego jest instytucją wdrażającą działania służące wsparciu grup producentów produktów regionalnych i tradycyjnych: „Działania informacyjne i promocyjne” w ramach PROW 2007-2013.

więcej informacji www.arr.gov.pl

7. Lokalne Grupy Działania

LGD to organizacje pozarządowe działające na danym obszarze gmin. W swoich Strategiach Rozwoju Lokalnego na lata 2007 – 2013 LGD przewidziały środki na rozwój regionu, w tym na działania służące promocji produktów regionalnych i tradycyjnych.

źródło: Strategia Identyfikacji i Promocji Produktów Tradycyjnych, www.produktyregionalne.pl, www.arimr.gov.pl, www.minrol.gov.pl

V. Partnerstwo czyli współpracować aby odnieść sukces

1. Funkcjonowanie i wsparcie grup producentów rolnych

Korzyści wynikające z zawiązywania i funkcjonowania grup producentów to nie tylko spełnienie warunku formalnego niezbędnego do złożenia wniosku rejestrującego produktu. Uczestnictwo w grupie i wzajemna współpraca daje przed wszystkim większe możliwości i korzyści doprowadzając do sukcesu wspólnej produkcji.

Grupy producentów produktów regionalnych i tradycyjnych

„Grupa producentów” definiowana jest odpowiednimi regulacjami prawnymi dla różnych celów.

W zakresie produktów regionalnych i tradycyjnych rozporządzenia 509/2006 i 510/2006 określają grupę jako „każdą organizację producentów lub przetwórców, niezależnie od jej formy prawnej lub składu, których działalność związana jest z tym samym produktem rolnym lub środkiem spożywczym” w przypadku rejestracji produktu w rejestrze Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności. W przypadku rejestracji produktu w rejestrze Chronionych Nazw Pochodzenia i Chronionych Oznaczeń Geograficznych grupa „oznacza, niezależnie od jej formy prawnej i składu, każdą organizację producentów lub przetwórców tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego. W skład grupy mogą także wchodzić inne zainteresowane strony. Osoba fizyczna lub prawna może być traktowana jako grupa, zgodnie z przepisami wykonawczymi”. W tych przypadkach grupa nie tylko składa wniosek do Komisji Europejskiej o rejestrację produktu w unijnych rejestrach ale wcześniej wypracowuje obowiązujące jej członków zasady, które powinni najpierw dobrowolnie zaakceptować, a potem ich przestrzegać, opracowuje specyfikację produktu, uzgadnia jego nazwę, reguły i częstotliwość kontroli oraz mechanizmy samokontroli, wybiera jednostkę certyfikującą.

Inne przepisy prawne definiują „grupę producentów” jako grupę producentów rolnych (*Ustawa z dnia 15 września 2000r. o grupach rolnych i ich związkach*) lub jako grupę producentów owoców lub warzyw (przepisy regulujące wspólną organizację rynków owoców i warzyw).

W zależności od założonego celu, grupy producentów przyjmuje odpowiednią formę prawną. Najczęściej używane formy organizowania się w grupy to : zrzeszenie, stowarzyszenie, izba gospodarcza, spółdzielnia, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna, spółka cywilna, konsorcjum, grupa niesformalizowana.¹²

Więcej o grupie producentów rolnych

Grupy producentów rolnych działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 września 2000r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 88, poz. 983 z późn. zm.). Ustawa określa, że członkami grupy mogą być osoby fizyczne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby prawne prowadzące

¹² Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we Wspólnej Polityce Rolnej, Winawer Z., Wójcic H., Warszawa 2010.

gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów o podatku rolnym lub prowadzące działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej.

Ponadto grupy producentów rolnych prowadzą działalność gospodarczą jako przedsiębiorcy posiadający osobowość prawną, pod warunkiem, że:

- zostały utworzone przez producentów jednego produktu rolnego lub grupy produktów;
- działają na podstawie statutu lub umowy (aktu założycielskiego);
- składają się z członków, udziałowców lub akcjonariuszy (żaden z nich nie może posiadać więcej niż 20% głosów na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników);
- przychody ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach członków grupy stanowią więcej niż połowę przychodów grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów, dla których grupa została utworzona;
- określają obowiązujące członków grupy zasady, dotyczące jakości i ilości dostarczanych grupie produktów lub grup produktów oraz sposoby przygotowania produktów do sprzedaży ujęte w formie aktu założycielskiego.

Grupy producentów rolnych mogą prowadzić działalność w oparciu o formę prawną spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółdzielni, zrzeszenia lub stowarzyszenia. Istniejące spółdzielnie prowadzą wielokierunkową działalność zrzeszając wielu członków, wśród których są także osoby niebędące producentami, co często bez długotrwałych i kosztownych zmian uniemożliwia przekształcenie spółdzielni w grupę. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. umożliwia również prowadzenie przez spółdzielnię działalności jako grupa producentów rolnych, po spełnieniu określonych w ustawie warunków. Przyjęte rozwiązania umożliwiają członkom spółdzielni doskonalić swoją działalność przy wykorzystaniu posiadanego już potencjału ludzkiego i inwestycyjnego w ramach grupy producentów wyodrębnionej ze względu na dany produkt lub grupę produktów.

Zakres obowiązków podatkowych grup powinien być analogiczny jak zakres obowiązków podatkowych rolników. W związku z tym w ww. ustawie wprowadzono zmiany w zakresie stałego zwolnienia z podatku od nieruchomości, od budynków i budowli zajętych przez grupę producentów rolnych wpisaną do rejestru grup, wykorzystywanych wyłącznie na prowadzenie działalności w zakresie sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach członków grupy, a także zaopatrzenia członków grupy w środki do produkcji, przechowywania, konfekcjonowania i standaryzacji produktów lub grupy produktów zgodnie z jej aktem założycielskim. Ponadto grupy producentów rolnych uzyskały zwolnienie z podatku od dochodów pochodzących ze sprzedaży produktów lub grup produktów, dla których grupa została utworzona, wyprodukowanych w gospodarstwach jej członków - w części wydatkowanej na rzecz członków tej grupy w roku podatkowym lub roku po nim następującym, w zakresie zakupu środków produkcji przekazanych członkom grupy producentów rolnych oraz szkolenia członków grupy producentów rolnych.

Wsparcie finansowe w ramach działania 142 - „Grupy producentów rolnych”

Grupy producentów rolnych zarejestrowane, na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw mogą ubiegać się o wsparcie w ramach działania 142 „Grupy producentów rolnych” z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Regulacje prawne

§ Rozporządzenie 1698/2005/WE z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. Urz. WE L 277/1 z 21.10.2005, z późn. zm.);

§ Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427 z późn. zm.);

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Grupy producentów rolnych" objętej Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007- 2013 (Dz. U. Nr 81, poz. 550 z późn. zm.);

§ Ustawa z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw wraz z kolejnymi zmianami (Dz. U. Nr 88, poz. 983 z późn. zm.);

§ Ustawa z dnia 22 września 2006 r. o uruchomieniu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej (Dz. U. Nr 187, poz. 1381 z późn. zm.)

§ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 9 kwietnia 2008 r. w sprawie wykazu produktów i grup produktów, dla których mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych (Dz. U. Nr 72, poz. 424).

Cel działania: ułatwienie tworzenie i funkcjonowanie grup producentów rolnych powstających w celu: dostosowania produkcji do wymogów rynkowych, wspólnego wprowadzania przez członków grupy towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostaw do odbiorców hurtowych oraz ustalania wspólnych zasad informowania o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności produktów.

O pomoc mogą ubiegać się grupy producentów rolnych prowadzące działalność w następujących sektorach:

- konie żywe, mięso końskie;
- bydło żywe, mięso wołowe;
- świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe;
- owce lub kozy żywe, wełna owcza lub kozia, mięso owcze lub kozie;
- drób żywy, mięso lub jadalne podroby drobiowe;
- króliki żywe, mięso lub jadalne podroby królicze;
- nutrie żywe, mięso lub jadalne podroby nutriowe, skóry surowe;
- szynszyle żywe, skóry surowe;
- lisy pospolite lub polarne, norki, tchórze, jenoty żywe, skóry surowe;
- jaja ptasie;
- mleko krowie, owcze lub kozie;
- miód naturalny lub inne produkty pszczele;
- kwiaty świeże - cięte, doniczkowe;
- ziemniaki;
- ziarno zbóż;

- nasiona roślin oleistych;
- ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych;
- rośliny przeznaczone do produkcji zielarskiej lub farmaceutycznej;
- ozdobne rośliny ogrodnicze, szkółkarstwo roślin - sadowniczych, ozdobnych;
- buraki cukrowe;
- len lub konopie - uprawiane na włókno;
- szyszki chmielowe;
- liście tytoniu suszone;
- materiał siewny lub sadzeniaki;
- rośliny energetyczne lub do wykorzystania technicznego;
- produkty rolnictwa ekologicznego;
- **produkty rolne, w stosunku do których zostały złożone wnioski do Komisji Europejskiej o ich rejestrację zgodnie z przepisami o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych;**
- ślimaki,
- daniele lub jelenie żywe, ich mięso, skóry surowe.

Na podstawie znowelizowanej ustawy z dnia 22 września 2006 r. o uruchomieniu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych na finansowanie wspólnej polityki rolnej (Dz. U. Nr 187, poz. 1381 z późn. zm.) od 10 maja 2010 r. grupy producentów rolnych mogą ubiegać się o nową formę wsparcia tzw. wyprzedające finansowanie.

Wysokość pomocy

Wsparcie w ramach działania "Grupy producentów rolnych" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 udziela się w postaci zryczałtowanej pomocy w formie rocznych rat przez okres pierwszych pięciu lat (kolejnych 12-miesięcznych okresów prowadzenia działalności przez grupę), liczonych od dnia dokonania wpisu grupy producentów rolnych do rejestru przez marszałka województwa właściwego dla miejsca siedziby grupy. Pomoc, naliczana jest na podstawie rocznej wartości netto przychodów ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach członków grupy i wynosi:

- 5%, 5%, 4%, 3% i 2% wartości produkcji sprzedanej, stanowiącej równowartość w złotych do sumy 1.000.000 euro, odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku, albo
- 2,5%, 2,5%, 2%, 1,5% i 1,5% wartości produkcji sprzedanej, stanowiącej równowartość w złotych powyżej sumy 1.000.000 euro, odpowiednio w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym i piątym roku.

Wysokość wsparcia za dany rok działalności grupy nie może przekroczyć:

- w pierwszym i drugim roku - 100 000 EUR;
- w trzecim roku - 80 000 EUR;
- w czwartym roku - 60 000 EUR;
- w piątym roku - 50 000 EUR.

Przykład: wartość produktów sprzedanych stanowi 1.200.000 euro - należna pomoc wynosi 5% z 1.000.000 euro i 2,5% z 200.000 euro w 1 roku przyznania pomocy, co daje kwotę wsparcia 55.000 euro.

Wysokość wyprzedzającego finansowania nie może być wyższa od wysokości udziału krajowych środków publicznych pochodzących z budżetu państwa przeznaczonych na współfinansowanie wydatków realizowanych z EFRROW, określonego na podstawie planowanej wielkości i wartości przychodów ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu, na które grupa została utworzona, wytworzonych w gospodarstwach członków tej grupy, w pierwszym roku działalności, nie wyższej jednak niż 50.000 zł.

Grupa producentów rolnych może otrzymać wsparcie tylko raz w ciągu swojej działalności, niezależnie od tego czy źródłem tej pomocy był budżet krajowy czy budżet UE.

Obsługa wsparcia

Obsługa wsparcia w ramach działania odbywa się w Oddziałach Regionalnych ARiMR właściwych ze względu na siedzibę grupy producentów rolnych w dwóch etapach podstawowych oraz dodatkowego nieobligatoryjnego etapu dotyczącego wyprzedzającego finansowania:

Etap I: złożenie przez grupę producentów rolnych wniosku o przyznanie pomocy finansowej w terminie 6 miesięcy od dnia wpisu grupy do rejestru przez właściwego marszałka województwa. Dyrektor Oddziału Regionalnego ARiMR, właściwy ze względu na siedzibę grupy, przyznaje w drodze decyzji administracyjnej pomoc finansową, w terminie 60 dni od dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy finansowej. Wniosek ten składany jest tylko raz.

Etap Ia: - złożenie przez grupę producentów rolnych wniosku o wyprzedzające finansowanie w ciągu 30 dni od dnia, w którym decyzja w sprawie przyznania pomocy stała się ostateczna. Dyrektor Oddziału Regionalnego ARiMR, informuje grupę w formie pisemnej w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku o wyprzedzające finansowanie, o terminie podpisania umowy albo o przyczynach odmowy udzielenia środków na wyprzedzające finansowanie. Wypłata wyprzedzającego finansowania jest realizowana w terminie 30 dni od dnia podpisania umowy. Zabezpieczeniem należytego wykonania umowy jest weksel in blanco.

Etap II: złożenie przez grupę producentów rolnych wniosku o płatność w ciągu 30 dni po zakończeniu danego roku działalności (tj. 12 miesięcy od dnia wydania decyzji o wpisaniu grupy do rejestru przez właściwego marszałka województwa). Dyrektor Oddziału Regionalnego ARiMR, właściwy ze względu na siedzibę grupy, przyznaje środki finansowe w drodze decyzji administracyjnej, w terminie 90 dni od dnia złożenia wniosku o płatność. Wypłaty pomocy za dany okres dokonuje się w terminie 60 dni od dnia, w którym decyzja stała się ostateczna. W okresie objętym wsparciem grupa może złożyć 5 wniosków o płatność.

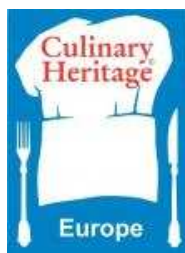
W etapie I załącznikiem do wniosku o przyznanie pomocy finansowej stanowi zaświadczenie marszałka województwa o wpisie grupy do rejestru, wydane nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku. W etapie II wymaganymi załącznikami do wniosku o płatność są:

- zaświadczenie marszałka województwa o wpisie grupy do rejestru, wydane nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia wniosku o płatność;

- wykazy faktur VAT i rachunków, uporządkowanych w ujęciu chronologicznym, potwierdzające:
 - przychody netto grupy ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona,
 - wartość i ilość dostarczonych grupie produktów lub grupy produktów przez poszczególnych jej członków,
 - przychody netto grupy ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, ze względu na które grupa została utworzona, wytworzonych w gospodarstwach jej członków.

źródło: podstawy prawne, www.arimr.gov.pl, *Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we Wspólnej Polityce Rolnej*, Winawer Z., Wójc H., Warszawa 2010.

2. Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarnego

Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarnego (*ang. European Network of Regional Culinary Heritage*) jest siecią skupiającą regiony członkowskie z całej Europy, których wspólnym celem jest rozwój własnych regionów poprzez promocję lokalnej, regionalnej i tradycyjnej żywności. Taki sposób promocji żywności regionalnej daje możliwość rozwoju przedsiębiorstw oraz turystyki na poziomie regionalnym oraz wzmacnia regionalną tożsamość.

Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarnego zrzesza Regionalne Sieci Dziedzictwa Kulinarnego z poszczególnych regionów Europy. Podmioty skupione w poszczególnych regionalnych sieciach, a więc w całej europejskiej sieci, to restauracje i inne punkty gastronomiczne, gospodarstwa rolne/agroturystyczne prowadzące sprzedaż, hurtownicy i sprzedawcy detaliczni, przetwórcy żywności, schroniska i inne formy zakwaterowania sprzedające żywność oraz różne inne jednostki w każdym z regionów. Przynależność do sieci gwarantuje turystom i konsumentom, że oferowane produkty i posiłki są najwyższej jakości, pochodzą z danego regionu i zostały przygotowane zgodnie z regionalną recepturą.

Działalność Sieci rozpoczęła się w roku 1995 w Skanii (południowo-wschodnia Szwecja) oraz na duńskiej wyspie Bornholm. Stopniowo obejmując nowe regiony, obecnie (czerwiec 2010 r.) w sieci uczestniczą 24 regiony całej Europy, a do członkostwa kandyduje 1 nowy region. W momencie uczestniczenia 19 regionów, sieć ogółem liczyła ponad 730 partnerów biznesowych, regionalnych koordynatorów i licencjobiorców.¹³

Cele Sieci

Celem Sieci Kulinarnego Dziedzictwa jest promowanie produkcji produktów żywnościowych danego regionu oraz pomoc klientom i turystom w odszukaniu żywności regionalnej na każdym obszarze, tym samym pobudzając rozwój i współpracę regionalną oraz międzyregionalną. Wspólne ramy działania Sieci obejmują wspólne międzynarodowe logo oraz uzgodnione kryteria dla uczestniczących firm/podmiotów i regionów, natomiast wspólne gwarancje działań marketingowych ujednolicają standardy w całej Europie. Projekt ma się przyczyniać do zwiększenia zakresu współpracy międzysektorowej w kilku wybranych obszarach. Dotyczy to przede wszystkim wzajemnych relacji między producentami żywności

¹³ <http://wrota.warmia.mazury.pl>

na małą skalę a lokalnymi restauracjami, często koordynowanymi przez organizacje turystyczne. Sieć ma wyjątkowy charakter, ponieważ skupia jednocześnie restauracje/sklepy farmerskie, jak również producentów/przetwórców w ramach tej samej sieci.

Wspólną wizją jest „rozwijanie przedsiębiorstw, zaspokajanie potrzeb konsumentów, wzmacnianie regionalnej tożsamości poprzez wspólny wysiłek promowania regionalnej żywności w Europie”.

Organizacja i funkcje Sieci

Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarne jest zorganizowana na trzech podstawowych poziomach:

- Koordynator Europejski
- Region
- Przedsiębiorstwa

- Do głównych zadań koordynatora na szczeblu europejskim należy odpowiedzialność za wspólne logo oraz kryteria, udzielanie licencji regionom, prowadzenie oficjalnej witryny internetowej Dziedzictwa Kulinarne oraz koordynacja wspólnych europejskich działań. Ponadto sieć opiera się na aktywnych i zaangażowanych koordynatorach regionalnych, których zadaniem jest wyszukiwanie nowych członków biznesowych w regionie. Koordynatorzy europejscy pomagają, doradzają i promują regiony oraz ich firmy na wspólnej witrynie internetowej.

- Regiony Europy mogą ubiegać się o członkostwo w Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Po zatwierdzeniu regiony otrzymują licencję na korzystanie z logo, a następnie są odpowiedzialne za zatwierdzanie podmiotów w ramach swojego regionu oraz za prowadzenie działań na szczeblu lokalnych. O zostanie regionalnym członkiem Sieci może starać się grupa z poziomu regionalnego: samorząd regionalny lub stały partner na długi czas: federacja, instytucja publiczna, spółka, fundacja itp. Do funkcji Właściciela Regionalnej Licencji należy: tworzenie regionalnej organizacji, utrzymywanie kryteriów europejskich, kontakt z koordynatorami europejskimi.

Menadżer sieci/Koordynator zostaje wyznaczony przez właściciela regionalnej licencji, prowadzi rekrutację przedsiębiorstw i jest dla tych podmiotów osobą do kontaktu.

- Przedsiębiorstwa¹⁴ z zatwierdzonych regionów mogą ubiegać się o członkostwo w Regionalnej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Zatwierdzone firmy/podmioty zostają członkami sieci regionalnej i europejskiej, stając się ambasadorami żywności dla regionu. Otrzymują one również licencję na korzystanie ze wspólnego logo do wykorzystania do prezentowania konsumentom/gościom oraz są publikowane na oficjalnej witrynie internetowej Dziedzictwa Kulinarne.

Jak dołączyć do Sieci

1) Regionalna Organizacja (np. instytucja publiczna lub inna) Regionu chcącego uczestniczyć w ESDK aplikuje do Europejskiego Koordynatora (Oficjalny Europejski Właściciel Licencji)

¹⁴ „przedsiębiorstwo”, „przedsiębiorca” – rozumiane w sensie ogólnym, włączywszy rolników i osoby prowadzące gospodarstwa rolne.

jako tzw. Region Kandydujący. Dokonuje się tego na dostępnym na oficjalnej stronie ESDK formularzu aplikacyjnym dla Regionów Kandydujących.

2) W początkowym stadium Region Kandydujący jest wspierany przez Koordynatora Europejskiego, a także uczestniczy w obowiązkowym dwudniowym szkoleniu organizowanym przez Koordynatora Europejskiego.

3) Po ukończonym szkoleniu na specjalnym formularzu Region Kandydujący aplikuje do uzyskania statusu Regionu Zatwierdzonego z pełnymi prawami jako członek Europejskiej Sieci.

Korzyści dla Regionów Zatwierdzonych:

- Członkostwo w Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne
- Uczestnictwo we wspólnych działaniach europejskich
- Otrzymanie licencji na używanie wspólnego międzynarodowego logo
- Otrzymanie praw do wydawania licencji podmiotom wewnątrz Regionu
- Publikacja informacji na oficjalnej stronie ESDK promujących zarówno Regiony jak i podmioty członkowskie.

Europejska Sieć Dziedzictwa Kulinarne opiera się na wspólnych ramach, zawierających:

- kryteriach i wytycznych dla partycypujących regionów
- kryteriach i wytycznych dla partycypujących firm/podmiotów
- wytyczne dotyczące zasad używania wspólnego logo
- struktura organizacyjna koordynatorów firm/podmiotów, regionów i Europejskiego.

Kryteria przynależności do sieci

Członkami europejskiej sieci na rzecz Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne są wybrane restauracje, zakłady przetwórstwa spożywczego, gospodarstwa rolne i inne jednostki, które podkreślają swoje związki z regionem. Od zatwierdzonych firm/podmiotów wymaga się „powiązania z regionem”, co oznacza, że powinny one aktywnie działać na rzecz pozytywnego rozwoju regionalnego i specjalizować się w produktach, które: są uprawiane/produkowane w danym regionie; stanowią część kulturalnego dziedzictwa regionu lub są uprawiane/produkowane przez firmę, która stara się podtrzymać swój związek z regionem.

Zatwierdzone restauracje powinny oferować potrawy o wyraźnym związku z regionem, czyli wytwarzane lokalnie. Sama potrawa może stanowić część kulturowego dziedzictwa regionu lub zwiększać atrakcyjność regionalnych produktów spożywczych.

Zatwierdzone przedsiębiorstwa/producenti produktów spożywczych mogą korzystać z logo jedynie w powiązaniu z produktami, które – w zależności od kategorii – spełniają następujące kryteria:

- Pierwotni producenci: surowce muszą być produkowane w danym regionie;
- Producenci i przetwórcy produktów spożywczych: surowce powinny zazwyczaj pochodzić z danego regionu, ale mogą być również importowane, jeżeli produkt jest wyraźnie związany z regionem oraz jeżeli większa część wartości produktu wywodzi się z regionu.

Poprzez przyłączenie się do sieci Dziedzictwa Kulinarne i używanie wspólnego logo, producenci charakteryzujący się wyraźnym związkiem z regionem ułatwią konsumentom i

turystom odnalezienie regionalnych produktów spożywczych w sklepach. Rolnicy sprzedający swoje produkty rolne restauracjom, producentom produktów spożywczych lub bezpośrednio klientom również mogą być członkami Dziedzictwa Kulinarne, tworząc w ten sposób regionalną sieć producentów, sklepów i restauracji opartych na regionalnej żywności.

Polski przykład: „Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle”

Pierwszym polskim członkiem Sieci zostało w 2005 roku województwo warmińsko-mazurskie. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego jest regionalnym właścicielem licencji na chroniony znak: „Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle”. Obecnie (czerwiec 2010 r.) znak posiada ponad 90 podmiotów z tego regionu. Reprezentantem regionalnego właściciela licencji jest Pan Igor Marek Hutnikiewicz. Menadżerem sieci Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle jest Pani Magdalena Florenc-Karwowska.

Stronami porozumienia w regionalnej sieci „Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle” są:

- Województwo Warmińsko-Mazurskie
- Wojewódzka Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna w Olsztynie
- Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Olsztynie

Partnerzy chcąc przyczynić się do szybkiego rozwoju produkcji żywności ekologicznej, naturalnej, tradycyjnej i lokalnej w regionie nawiązali ścisłą współpracę w celu stworzenia warunków podejmowania produkcji tej żywności w ramach prowadzenia działalności marginalnej, ograniczonej, lokalnej i sprzedaży bezpośredniej, spełniającej wymagania sanitarne i weterynaryjne na terenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego również w odniesieniu do gospodarstw agroturystycznych.

Wymagania dla członków sieci „Dziedzictwo Kulinarne Warmia Maury Powiśle” są zgodne z kryteriami Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Przyjęte przedsiębiorstwa powinny aktywnie promować i rozwijać regionalną żywność oraz być dobrymi ambasadorami Warmii, Mazur i Powiśla oraz Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne w całej Europie.

Kolejne polskie regiony, które przystąpiły do Sieci to region: opolski, pomorski, zachodniopomorski, wielkopolski, mazowiecki i świętokrzyski.

Informacje dotyczące regionów i podmiotów uczestniczących w Sieci oraz dodatkowe informacje dotyczące Sieci znajdują się na stronie www.culinary-heritage.com.

źródło: www.culinary-heritage.com, <http://wrota.warmia.mazury.pl>, Rynek tradycyjnej żywności o uznanej jakości – materiały konferencyjne, Ożarów Mazowiecki 2007.